

**UCHWAŁA NR XLIV/340/2018
RADY MIEJSKIEJ GMINY SKOKI**

z dnia 28 sierpnia 2018 r.

**w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami dla Gminy Skoki na lata
2018-2021**

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz.U. z 2018 r. poz. 994) oraz art. 87 ust. 3 i 4 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (tekst jednolity Dz. U. z 2017 r., poz.2187), po uzyskaniu opinii Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

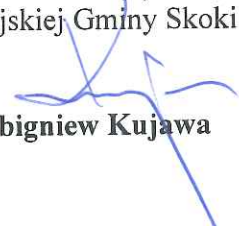
§ 1. Przyjmuje się Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Skoki na lata 2018-2021, stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Miasta i Gminy Skoki

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

§ 4. Uchwała podlega ogłoszeniu w Dzienniku Urzędowym Województwa Wielkopolskiego.

Przewodniczący Rady
Miejskiej Gminy Skoki

Zbigniew Kujawa

Załącznik do uchwały Nr XLIV/340/2018
Rady Miejskiej Gminy Skoki
z dnia 28 sierpnia 2018 r.
Zalacznik1.pdf

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Skoki na lata 2018-2021

UZASADNIENIE DO UCHWAŁY XLIV/340/2018

Z DNIA 28.08.2018

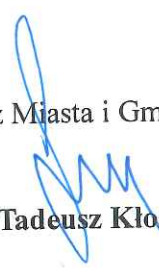
RADY MIEJSKIEJ GMININY SKOKI

Ustawa z dnia 23 lipca 2003 o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (tekst jednolity Dz. U. z 2017 r., poz. 2187) w art. 87 ust. 1 nakłada na zarząd województwa, zarządy powiatów oraz wójtów/ burmistrzów obowiązek sporządzenia na okres 4 lat programów opieki nad zabytkami.

Sporządzony przez Burmistrza Program Opieki nad Zabytkami został 9 lipca 2018 roku zaopiniowany przez Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków i zgodnie z art. 87 ust. 3 w/w ustawy zostaje przedstawiony Radzie Miejskiej Gminy Skoki celem jego przyjęcia.

W związku z powyższym podjęcie niniejszej uchwały jest zasadne.

Burmistrz Miasta i Gminy Skoki

Tadeusz Kłos

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY SKOKI NA LATA 2018-2021

SKOKI

2018

SPIS TREŚCI

1. Wstęp	4
1.1. Charakterystyka i zarys historii gminy	4
1.2. Postanowienia ogólne	21
1.3. Cel opracowania Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami	21
1.4. Podstawa prawna opracowania Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami	22
2. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony zasobów dziedzictwa kulturowego	25
2.1. Relacje Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami z opracowaniami wykonanymi na poziomie kraju.	25
2.1.1 Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami	26
2.2. Relacje Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami z opracowaniami wykonanymi na poziomie województwa	27
2.2.1. Strategia rozwoju województwa wielkopolskiego	27
2.2.2. Plan zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego	27
2.2.3. Program opieki nad zabytkami dla województwa wielkopolskiego	28
2.3. Relacje Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami z opracowaniami wykonanymi na poziomie lokalnym- międzygminnym	30
2.3.1 Strategia rozwoju turystyki Związku Międzygminnego "Puszcza Zielonka"	30
3. Zasoby dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy	36
3.1. Obiekty zabytkowe, nieruchome wpisane do rejestru zabytków	42
3.2. Obiekty z terenu gminy Skoki znajdujące się w ewidencji zabytków	45
3.3. Wykaz najcenniejszych zabytków ruchomych na terenie gminy	62
3.4. Krajobraz kulturowy – obszarowe wpisy do rejestru zabytków	62
3.4.1. Historyczne założenie urbanistyczne	63
3.4.2. Zabytkowe parki na terenie gminy	63
3.5. Zabytki archeologiczne	63
3.5.1. Wykaz stanowisk archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków z terenu gminy	63

3.5.2. Wykaz stanowisk o własnej formie krajobrazowej z terenu gminy	64
3.5.3. Zestawienie liczbowe stanowisk archeologicznych na terenie gminy zewidencjonowanych i wpisanych do rejestru zabytków łącznie z funkcją oraz analizą chronologiczną	64
4. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony zasobów dziedzictwa i krajobrazu kulturowego	70
4.1. Stan zachowania i obszary największego zagrożenia zabytków	70
4.2. Uwarunkowania wynikające ze Studium uwarunkowań oraz kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Skoki	72
4.3. Uwarunkowania wynikające ze Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Skoki na lata 2010-2020	75
4.4. Uwarunkowania wynikające z Programu rewitalizacji dla miasta i gminy Skoki	77
4.5. Uwarunkowania wynikające z miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego	82
4.6. Uwarunkowania wynikające z Planu ochrony zabytków na wypadek konfliktów zbrojnych i sytuacji kryzysowych miasta i gminy Skoki	83
5. Cele Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami dla gminy Skoki	85
5.1. Wynikające z art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami	85
5.2. Wynikające ze Studium uwarunkowań oraz kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Skoki	85
5.3. Wynikające ze Strategii rozwoju turystyki Związku Międzygminnego <i>Puszcza Zielonka</i>	87
6. Kierunki działań dla realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami	89
6.1. Podstawowe kierunki działań	90
6.1.1. Gminna ewidencja zabytków	90
6.1.2. Gminna ewidencja stanowisk archeologicznych	91
6.1.3. Inwentaryzacja zabytków tzw. „małej architektury”	92

6.1.4. Rewitalizacja obiektów zabytkowych	92
6.1.5. Ścieżki i szlaki turystyczno-edukacyjne	93
6.1.6. Edukacja i promocja zabytków miasta i gminy Skoki	94
6.1.7. Opieka nad nieczynnymi cmentarzami i miejscami pamięci narodowej	94
6.1.8. Kontakty z właścicielami obiektów zabytkowych	94
6.1.9. Nadzór nad inwestycjami ziemnymi realizowanymi przez gminę, stanowiącymi zagrożenie dla zabytków archeologicznych	95
6.1.10. Uwzględnianie ochrony zabytków przy sporządzaniu i zmianach studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego w zakresie przeznaczenia i zasad zagospodarowania terenu	95
6.2. Terminarz realizacji oraz środki finansowania	96
7. Instrumentarium realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami	100
8. Monitoring działania gminnego programu opieki nad zabytkami	100
9. Niektóre źródła finansowania programu opieki nad zabytkami	101
Literatura	

1. Wstęp

1.1. Charakterystyka i zarys historii gminy

Gmina Skoki, należąca do powiatu wągrowieckiego, jedna z 226 gmin województwa, położona jest w centrum Wielkopolski, na północny-wschód od miasta Poznania. Od północy sąsiaduje z gminami Rogoźno, Wągrowiec i Mieścisko, od wschodu z gminą Kłecko, od południa z gminą Kiszewo, a od zachodu z Murowaną Gośliną i aglomeracją poznańską. Przez gminę przebiega ważny szlak kolejowy i drogowy z Poznania do Bydgoszczy (droga krajowa nr 196) oraz ze Sławicy-Rejowca (przez Kiszewo) do Gniezna (droga krajowa nr 197). Miasto Skoki usytuowane jest przy drodze krajowej 196, w odległości 45 km od Poznania i 17 km od Wągrowca.

Powierzchnia gminy wynosi 19 852 ha (198,5 km²), z czego użytki rolne zajmują około 54% powierzchni, lasy 35,2%, wody stojące i płynące około 3,3%, a pozostałe tereny ponad 7,5%. Miasto Skoki zajmuje powierzchnię około 1120 ha, tj. około 4% powierzchni gminy. Gmina należy pod względem powierzchni do większych i lokuje się na 28 miejscu w województwie wielkopolskim. W 2017 roku gminę zamieszkiwało łącznie 9343 osoby (dane z 31.03.2017), z czego na miasto przypadało 4178 osób (około 45% ogółu populacji), a na tereny wiejskie 4916 (55%).

Sieć osadniczą gminy tworzy łącznie 44 jednostki osadnicze, w tym: ośrodek miejsko-gminny w Skokach, 27 wsi sołeckich (Bliżyce, Brzeźno, Budziszewice, Chociszewo, Glinno, Grzybowo, Jabłkowo, Jagniewice, Kakulin, Kuszewo, Lechlin, Lechlinek, Łosiniec, Niedźwiedziny, Pawłowo Skockie, Pomarzanki, Potrzeznowo, Raczkowo Rakojady, Rejowiec, Roszkowo, Roszkówko, Rościno, Sława Wielkopolska, Sławica, Stawiany, Szczodrochowo), oraz 16 małych wsi i przysiółków (m.in. Antoniewo Górne, Antoniewo Zakład, Chociszewko, Dzwonowo, Dzwonowo Leśne, Grzybowo, Ignacewo, Lechlin Huby, Miączynek, Nadmłyn, Niedarzyn, Wysoka).

Według regionalizacji fizyczno-geograficznej Polski Jerzego Kondrackiego obszar gminy Skoki należy do makroregionu Pojezierza Wielkopolskiego, na pograniczu dwóch mezoregionów: Pojezierza Gnieźnieńskiego na południu i Pojezierza Chodzieskiego na północy (Kondracki 2000). Teren gminy cechuje silne zróżnicowanie powierzchni, charakterystyczne dla krajobrazu polodowcowego. W północnej części gminy dominuje płaska wysoczyzna morenowa (Równina Wągrowiecka), rozcięta rynnami glacialnymi.

Zachodnia i południowa część gminy leży w obrębie strefy moren czołowych powstałych w trakcie ostatniego zlodowacenia (Pagórków Poznańskich). Rzeźba powierzchni terenu w tej części gminy jest urozmaicona licznymi wzniesieniami, przedzielnymi obniżeniami, zajętymi przez jeziora (Włókno, Brzeźno) lub zatorfionymi. Południowo-wschodnią część gminy zajmuje pofałdowana wysoczyzna morenowa (Równina Gnieźnieńska), rozcięta rynną glacialną, wykorzystywaną przez rzeczkę Małą Wełnę. Środkowa część gminy przecięta jest przez wyraźnie zaznaczającą się w ukształtowaniu terenu rynną glacialną. Głównym ciekim wodnym przecinającym obszar gminy jest Mała Wełna o bardzo urozmaiconej i krętej trasie, prowadzącej przez jeziora Rościńskie i Budziszewskie. Do rzeki na terenie gminy wpadają kanał Roszkowo-Popowo, Kanał Dzwonowski (Dzwonówka) oraz Kanał Płaskowo-Pomarzany. Wyjątkową cechą krajobrazu gminy są liczne jeziora. Są to oprócz wspomnianych wyżej: jeziora Maciejak (wraz z mniejszymi zbiornikami Lipka, Lisówka, Jezioro), Karolewskie, Dzwonowskie, Antoniewo, Borowe I Lechlin oraz stawy rybne Rakojady i Skoki.

O intensywnym osadnictwie na terenie miasta i gminy Skoki, zarówno w pradziejach, średniowieczu oraz czasach nowożytnych, świadczą dziś liczne stanowiska archeologiczne. Z terenu gminy znanych jest ich blisko tysiąc, w większości osad. Wśród nich są cztery grodziska oraz ponad trzydzieści pradziejowych cmentarzy.

Najstarsze poświadczone ślady pobytu człowieka na terenie gminy pochodzą z wczesnego holocenu i związane są z mezolitycznymi społecznościami łowiecko – zbierackimi (około 8000- 4000 lat p.n.e.). Odnajdywano je między innymi w rejonie Skoków, Łosińca, Potrzeznowa. Znalezione tam zabytki krzemienne o bliżej niesprecyzowanej chronologii, świadczą o zasiedleniu tego terenu zarówno w starszej jak i młodszej fazie tego okresu. Osadnictwu społeczności łowiecko – zbierackich mezolitu w tym rejonie w bliskim sąsiedztwie zbiorników wodnych, umożliwiające maksymalne wykorzystanie środowiska naturalnego.

Stanowiska kultury ceramiki wstęgowej rytej, są pierwszymi śladami pobytu społeczności neolitycznych (4000- 1800 lat p.n.e.) na terenie gminy. Pozostałości osadnictwa tej kultury znaleziono w rejonie Skoki- Rościno. Najbardziej intensywne osadnictwo neolityczne na terenie Gminy Skoki związane było jednak z obecnością społeczności kultury pucharów lejkowatych. Znaleźiska związane z tą kulturą to na ogół pojedyncze lub mało

liczne zespoły fragmentów ceramiki naczyniowej. Zespoły takie znaleziono m.in. w okolicach Łosińca, Lechlina, Chociszewa, Rakojad, Stawian, Skoków, Potrzezanowa. Jednocześnie od I poł. do schyłku III tysiąclecia p.n.e. m.in. na terenach Wielkopolski i Kujaw rozwijała się kultura amfor kulistych. Ślady pobytu ludności tej neolitycznej kultury na terenie gminy znane są z nielicznych fragmentów naczyń znalezionych m.in. w okolicach Stawian, Brzeźna, Skoków, Rościnnia i Grzybowa. Do najciekawszych stanowisk należą osady neolityczne w Wysokiej, Sławicy, Potrzezanowie i Szczodrochowie. Nieliczne są ślady poświadczające obecność społeczności neolitycznych u schyłku Neolitu I w początkach epoki brązu, m.in. kultury ceramiki sznurowej.

Kolejne pozostałości osadnictwa pradziejowego dotyczą epoki brązu (1800- 700/650 p.n.e.) i wczesnej epoki żelaza (700-200/150 p.n.e.). Bardzo silnie swoją obecność na terenie gminy zaznaczyły ugrupowania kultury łużyckiej (1200-550 p.n.e.). Swymi oddziaływaniami obejmowała ona obszar prawie całego dorzecza Odry i Wisły. Liczne ślady osadnictwa tej kultury, choć znane niemal wyłącznie z badań powierzchniowych, stwierdzono na niemal całym obszarze gminy, m.in. w okolicach Łosińca, Lechlina, Pomarzanek, Chociszewa, Skoków, Rościnnia, Potrzezanowa, Rakojadów, Stawian. Z lokalnej grupy kultury łużyckiej na Pomorzu wykrystalizowała się kultura pomorska (550-200 p.n.e.), która szybko ekspandowała na tereny dotąd zajmowane przez kulturę łużycką w Wielkopolsce. Charakterystyczne dla społeczności tej kultury były groby w postaci zagłębionych skrzyń kamiennych, w których ustawiano popielnicę ze spalonymi szczątkami, a także luźne znaleziska pochodzące przeważnie ze zniszczonych grobów. Cmentarzyska ludności tej kultury odkryto w Rościnnie, Kakulinie, Jagniewicach, Brzeźnie, Stawianach, Sławicy i Jabłkowie (trzy ostatnie wpisane do rejestru zabytków).

Następny okres w pradziejach gminy Skoki to okresy przedrzymski i wpływów rzymskich. Na terenie gminy odkryto przede wszystkim ślady związane są z kulturą przeworską (około 200/150 p.n.e. – 500 n. e.) oraz kulturą wielbarską. Znaleziono je m.in. w okolicach Skoków, Potrzezanowa, Rościnnia, Glinna, Chociszewa, Łosińca. Do najciekawszych należą wielokulturowe osady, zawierające także ślady osadnictwa z tego czasu, w Stawianach, Rościnnie i Kakulinie. W Kakulinie w trakcie nadzorów archeologicznych odkryto w 2012 roku pozostałości doskonale zachowanej pracowni hutniczej związanej z

obecnością na tym terenie kultury wielbarskiej. Kulturę tą powszechnie wiąże się z ekspansją Gotów z terenów Skandynawii na południe Europy.

Kolejne ślady zasiedlenia terenów gminy pochodzą już z okresu wczesnego średniowiecza. Został on zainicjowany zasiedleniem ziem polskich przez Słowian i trwał do połowy XIII wieku. Stanowiska z tego okresu są liczne, choć znane niemal wyłącznie z badań powierzchniowych. Prawdopodobnie już w VII wieku tereny dzisiejszej gminy leżały na obszarach zajmowanych przez Polan. W tym czasie wspólnoty rodowe (podstawowe jednostki organizacji społecznej) skupiały się w większe związki-plemiona. Podstawą obrony terytorium zajmowanego przez plemię były grody obronne. Na terenie dzisiejszej gminy istniały niegdyś grody Jabłkowie, Pomarzanek, Brzeźnie i Glinie (dwa ostatnie wpisane są do rejestru zabytków). Prawdopodobnie w czasach przed państwowymi przez tereny dzisiejszej gminy Skoki przechodziła granica pomiędzy plemiennymi krainami poznańską i gnieźnieńską, na którą w późniejszym czasie nałożyła się granica dwóch diecezji.

Skoki zostały zlokalizowane nad rzeką Małą Wełną, na skrzyżowaniu dwóch ważnych traktów prowadzących z Gniezna, przez Rogoźno i grody nadnoteckie w kierunku Pomorza Zachodniego oraz z Poznania, przez Murowaną Goślinę, Wągrowiec w Nakło w kierunku Pomorza Gdańskiego. Topograficzne położenie miasta wyjaśnia też, według Stanisława Responda, jego nazwę, gdyż *skok* oznaczał spadek wody lub groblę. Skrzyżowanie traktów handlowych sprzyjało niewątpliwie osadnictwu. Przekazy historyczne i dane archeologiczne wskazują na istnienie tu osady już w XII wieku. Lokacja miasta na prawie średzkiem nastąpiła w 1367 roku, na podstawie przywileju, jaki Janusz z Podlesia i biskup poznański Doliwa otrzymali od Kazimierza Wielkiego. Od XIV wieku aż do 1536 roku miasto pozostawało własnością Nowinów Skockich. W 1458 roku na wyprawę przeciwko Krzyżakom, miasto wystawiło 3 piechurów, co świadczyło, że należało do mniejszych miast w Wielkopolsce. Kolejnymi właścicielami Skoków do początku XVII wieku była rodzina Latałskich. Od 1630 roku do początku XIX wieku miasto należało kolejno do Reyów, Unrugów, Twardowskich, Raczyńskich, Radolińskich (1738-1780) oraz Świniarskich i Skoroszewskich (w końcu XVIII i początkach XIX wieku).

Od połowy XVI do końca XVII wieku miasto było jednym z największych skupisk innowierców w Wielkopolsce. Znajdowały się tu zarówno gminy wyznaniowe braci czeskich i luteran oraz gmina żydowska, które miały duży wpływ na rozwój i rangę miasta. W XVII

wieku miasto liczyło prawdopodobnie około sześciu tysięcy mieszkańców i było liczącym się ośrodkiem tkackim sukieniczym. Rozwijały się też i inne dziedziny rzemiosła jak szewstwo. Powstawały tu pierwsze szkoły rzemiosła. Osadnictwu sprzyjał szczególnie czas kiedy właścicielami byli Rejowie (1630-1680). Nowoprzybyli osadnicy zwalniani byli z podatków przez pierwsze 4 lata, mogli korzystać z lasów dworskich oraz mieli zagwarantowaną wolność handlu i swobodę sumienia. W 1632 roku dla napływających osadników założono, tzw. Nowe miasto. Pod koniec XVII wieku w Skokach znajdowały się trzy kościoły (czeski, katolicki i luterański), synagoga oraz ratusz. Okres od potopu szwedzkiego, a zwłaszcza wiek XVIII i początek XIX, to czas ogromnego regresu miasta trawionego pożarami (1749; 1793) i nawiedzanego przez epidemie (1710). Spowodowało to znaczne wyludnienie Skoków i okolic. Dopiero w 2 połowie XIX wieku liczba nieznacznie przekroczyła 1000 mieszkańców. U schyłku XVIII wieku miasto liczyło około 1050 mieszkańców, utrzymujących się głównie z rzemiosła. W 1788 roku miało tu być 27 warsztatów sukieniczych, 30 szewców, 6 stolarzy, 3 krawców, 3 garncarzy, 2 kuśnierzy, 2 bednarzy, 2 murarzy, 2 siodlarzy, 2 powroźników, 2 winiarzy oraz po jednym tokarzu, farbiarzu, ślusarzu i muzykancie. Od 1793 roku Skoki znalazły się pod panowaniem pruskim, a losy miasta i okolic były ściśle związane z historią Wielkiego Księstwa Poznańskiego. W ciągu XIX wieku nastąpił rozwój gospodarczy miasta, do którego przyczyniły się hasła pracy organicznej i rywalizacja gospodarcza pomiędzy ludnością polską i niemiecką, głównie w dziedzinie rolnictwa, z którego utrzymywała się większość mieszkańców. Część mieszkańców zajmowała się handlem oraz prowadzeniem gościnieców i restauracji. Według *Słownika Geograficznego Królestwa Polskiego...* w 1880 roku liczba mieszkańców wynosiła 1318 (660 katolików, 426 protestantów i 196 Żydów), którzy zamieszkiwali 133 domy. Były tu dwa kościoły (katolicki i protestancki), synagoga oraz poczta. Do rozwoju gospodarczego i przestrzennego miasta przyczyniła się w początkach XX wieku budowa połączeń kolejowych z Poznaniem (1905), Wągrowcem (1908), Gnieznem (1914). Mieszkańcy miasta brali też czynny udział w zrywach zbrojnych Wiosny Ludów w 1848 roku i Powstania Wielkopolskiego. Niewiele informacji jest na temat najnowszych dziejów Skoków i okolic. Wiadomo, że okres międzywojenny był czasem wszechstronnego rozwoju społeczno gospodarczego miasta i okolic. W mieście działały wówczas między innymi Towarzystwo Gimnastyczne *Sokół* oraz organizacja *Młode Polki*.

Okres drugiej wojny światowej przyniósł ogromne straty w ludności miasta i okolic, spowodowane, śmiercią i wysiedleniem wielu mieszkańców. W 1945 Skokach mieszkało

1567 osób. Regres ten został zahamowany w wyniku napływu nowej ludności, głównie ze wschodnich rubieży państwa. Obecnie Skoki, jako siedziba gminy oraz miejsce lokalizacji szeregu podmiotów gospodarczych, związane jest z działalnością administracyjną, obsługą rolnictwa i rekreacją co wiąże się z bliskością aglomeracji poznańskiej.

Bogatą historię gminy tworzą dzieje poszczególnych wsi, zarówno tych istniejących jak i tych, które nie przetrwały do dziś. Najważniejsze z nich to:

Antoniewo

Historia tej miejscowości jest stosunkowo krótka i wiąże się z wybudowanym tu w początkach XX wieku domem dla sierot, przekształconym, później w zakład wychowawczy dla młodzieży. Większość obiektów wybudowano około 1914 roku według projektu przywiezionego z Lombardii. W okresie międzywojennym zakład wychowawczy był prowadzony przez salezjanów, których patron, św. Jan Bosko został uwidoczniiony na płaskorzeźbie, umieszczonej na głównej bramie wjazdowej. Zakład posiadał wtedy swoją własną kuźnię, kołodziejnię, piekarnię, warsztaty szewskie i krawieckie, elektrownię oraz oczyszczalnię ścieków. W okresie II wojny światowej ośrodek w Antoniewie zamieniono na obóz jeniecki, w którym przetrzymywano oprócz jeńców polskich także żołnierzy z Jugosławii, Norwegii, Anglii, Kanady, Włoch, Belgii i Francji.

Antoniewo Górne

Wieś folwarczna należąca pierwotnie do majątku w Glininie. W źródłach pojawiła się w 1846 roku. Antoniewo zamieszkiwało wtedy 34 mieszkańców i były tu 3 domy, w tym 1 prywatny. W 1921 roku wieś należała nadal do właściciela Glinna. W 1926 roku właścicielem folwarku o powierzchni 163 ha, z rocznym dochodem 433,33 talarów był Stanisław Buchowski z Jagniewic. Druga część wsi była nadal obszarem dworskim, podlegającym pod majątek w Glininie. Jej właścicielem był wtedy Poznański Krajowy Związek Komunalny. Po 1955 roku utworzono na terenie dawnego majątku PGR.

Blizyce

Wieś folwarczna pojawiła się w źródłach w XIV wieku, jako Blischowice (1348), a później Blizyce (1580). W 1348 roku należała do parafii w Dąbrowie, a później była własnością kapituły gnieźnieńskiej. Prawdopodobnie pod koniec XVIII wieku została przejęta

przez rząd pruski. W 1830 istniejący tu majątek liczył 546 ha powierzchni. W 1840 jego właścicielem był Łukasz Ciesielski, a we wsi było 233 mieszkańców. W 1864 Bliżyce były już częściowo wsią włościańską. W 1910 folwark w Bliżycach o powierzchni 182,05 ha z rocznym dochodem 2670 marek był własnością państwa pruskiego i wchodził w skład domeny poznańskiej.

Brzeźno

Wieś folwarczna w 1840 roku wieś zapisana była, jako Brzezna, wchodziła w skład majątności Leona Koszutskiego, a już w 1846 roku przejął ją Józef Kierski i wchodziła ona w skład parafii potulickiej. W 1878r. właścicielem wsi był Stefan Kierski, obszar jej obejmował 2665 mórg, 7 domów i 195 mieszkańców. W okresie międzywojennym wieś występuje już pod nazwą Brzeźno. Znajdowało się tu 5 dużych gospodarstw oraz folwark, którego właścicielem był Czesław Kaczmarek. Po 1945 na terenie folwarku utworzono Państwowe Gospodarstwo Rolne.

Budziszewice

Osada olenderska, powstała na terenie pobliskiego Budziszewka już w XVIII wieku, jako Holendry Budziszewskie. W okresie międzywojennym było tu 25 gospodarstw należących w większości do Niemców. Po wojnie na opuszczonej ziemi utworzono PGR, który istniał do lat 70. XX wieku.

Chociszewko

Wieś olenderska powstała zapewne w XVIII wieku, jako Smolary, a potem Olendry Chociszewskie (Chociszewko). Prawdopodobnie w XIX wieku była własnością Józefa Sereżyńskiego. W 1921 roku Chociszewko występuje, jako wieś włościańska. W okresie międzywojennym było tu 7 domów i mieszkało 50 osób.

Chociszewo

Wieś folwarczna. Nazwa wsi pochodzi od imienia Chocisław. Między 1580 a 1620 rokiem należała Jakuba, Macieja i Andrzeja Chociszewskich, herbu Junosza. Pod koniec XVIII wieku wieś należała do Justyny Daleszyńskiej herbu Wczele. W 1841 roku majątek

Chociszewo był własnością Józefa Sereżyńskiego. We wsi mieszkało wtedy 107 mieszkańców. Wieś podlegała w 1864 roku pod parafię w Lechlinie. Według danych z 1878 roku, majątność Sereżyńskich w Chociszewie liczyła 1365 mórg. W 1910 roku właścicielem majątku w Chociszewie o powierzchni 348,56 ha była Antonina Kuntze. Roczny dochód, jaki przynosił wynosił wtedy 2764 marki. W 1921 roku wieś figurowała, jako folwarczna. W 1929 roku folwark był w posiadaniu Pawła Kuntze. Powierzchnia majątku, do którego należała również gorzelnia wynosiła 341,5 ha.

Dzwonowo

Miasto Dzwonowo założono w początkach XIV w., kiedy jego właścicielem był wojewoda poznański Dobrogost z rodu Nałęczów, po którym dziedziczył jego syn Dzierżykraj. W XV w. Dzwonowo należało min. do Skockich herbu Nowina. W pierwszej połowie tego stulecia na uniwersytecie Jagiellońskim wykładał Piotr z Dzwonowa - wybitny astronom, matematyk i teolog. Ośrodek miejski upadł w 2. połowie XV w., najprawdopodobniej na skutek konkurencji z innymi miastami lokowanymi w okolicy oraz zmianami przebiegu szlaków handlowych. Na początku XVI wieku Dzwonowo było osadą młyńską. Istniał tam kościół afiliowany pod parafię w sąsiedniej Dąbrówce Kościelnej. Według spisów poborowych z lat 1580 – 1620, w Dzwonowie znajdował się młyn wodny o 1 kole i 5 zagrodników. Właścicielem był wówczas Andrzej Rogaliński, a po nim dziedziczył Jakub Rogaliński. Pod koniec XVIII wieku majątność tą posiadał Antoni Prusiński. Później była ona własnością rodziny Miączyńskich, do których oprócz folwarku należała huba włościańska. Część włościańska Dzwonowa, miała 136 ha obszaru. Prusacy nazwali to miejsce po 1871 roku Schwanau. W 1878 roku właścicielem Dzwonowa i Pawłowa był hrabia Miączyński. Obszar jego dóbr wynosił 8049 mórg. W 1885 roku obszar dworski Dzwonowo miał powierzchnię 1820 mórg, a część włościańska stanowiły 544 morgi. W 1921 roku w Dzwonowie mieszkało 131 osób, a w 1929 roku część włościańska wsi posiadała 102 mieszkańców, w tym 13 Niemców. W 1926 roku folwark o powierzchni 158 ha w Dzwonowie posiadał lekarz z Poznania Celestyn Rydlewski. Po nim właścicielką była jego córka Alina Szydłowska. W 1929 folwark przeszedł na własność Lasów Państwowych. W czasie okupacji niemieckiej majątek w Dzwonowie przejął Niemiec Myler, do którego należały również 3 inne folwarki: w Miączynku, Pawłowie i Stawianach. Po wojnie

Dzwonowo przejęło Nadleśnictwo Łopuchówko. W 2000 roku było tu tylko 1 gospodarstwo, 2 budynki mieszkalne i pałacyk.

Glinno

Wieś folwarczna, wspomniana została pierwszy raz w aktach grodzkich z lat 1498-1501. W 1579 należała do rodziny Raczkowskich z pobliskiego Raczkowa. W 1846 roku właścicielem wsi był Skoryszewski, a w 1878 roku Drwęski. Obszar wsi wynosił wtedy 3543 morgi i składał się wtedy z trzech części: Glinna Dominium, folwarku Antoniewo oraz domu leśnego Kasztelany o łącznej powierzchni 3673 morgi. W początkach XX wieku wieś była w rękach Andrzeja Drogowskiego. Obszar majątku w 1910 roku obejmował 670 ha, a dochód roczny wynosił 6980 marek. W 1921r. Glinno nadal było folwarkiem, we wsi mieszkało 321 osób. W 1926 roku majątek z gorzelnią należał do Hieronima Sławińskiego, a jego obszar wynosił 500,9 ha.

Grzybowice

Wieś olenderska powstała zapewne w XVIII wieku na terenie Grzybowa. W 1846 roku zarówno Grzybowo jak i Grzybowo Olendry wchodziły w skład dóbr siernickich należących do Radolińskich.

Grzybowo

Wieś wspominana w źródłach, jako Grzybowicze i Grzibowo. W 1840 wraz Siernikami, Wojciechowem i Rościnnem należała do Radolińskich. W 1864 roku Grzybowo występowało, jako wieś włościańska, w której mieszkało 181 ludzi. W okresie międzywojennym było tu 5 gospodarstw, w tym 3 niemieckie.

Jagniewice

Wieś folwarczna z zabudowaniami z końca XIX wieku. Na początku XX wieku należały do Buchowskich. W okresie międzywojennym we wsi były dwa folwarki, z których jeden należał do rodziny Buchowskich, a drugi do Niemca Waldemara Willa. Ten ostatni, po wywiezieniu Buchowskich do Generalnej Guberni, gospodarzył w okresie okupacji w obydwu folwarkach.

Jabłkowo

Wieś folwarczna. Według niektórych, źródeł pierwszy kościół miał tu być już w XIII wieku. W 1432 roku odnotowuje się tu księdza Jana. Kolejny kościół został ufundowany w 1441 roku i uposażony przez ówczesnego dziedzica wsi Jabłkowo Dersława Jabłkowskiego. Obecny kościół p.w. św. Michała Archanioła został ufundowany w 1754 przez ówczesnego właściciela Jabłkowa Ludwika Dorpowskiego. W 1 poł. XIX wieku właścicielami majątku, a zarazem ostatnimi kolatorami kościoła byli Brzescy herbu Topór, których grobowiec wznosi się na tutejszym cmentarzu. W 1846 roku właścicielem Jabłkowa był Jan Brzeski. W tym czasie majątek Jabłkowo miał powierzchnię 2584 mórg. W 1885 roku Jabłkowo wchodziło w skład dominium Pomarzanek, którego właścicielem był Kajetan Buchowski. W 1910 roku Jabłkowo i Raczkowo należało do Elżbiety Zaborowskiej z Poznańskich. Obszar majątku wynosił 413,63 ha, a roczny dochód wynosił 5617 marek. W 1921 roku wieś była podzielona na folwark i część włościańską. Właścicielką folwarku z gorzelnią nadal była Elżbieta Zaborowska. Obszar majątku wynosił 644,9 ha. W czasie okupacji majątek zajął Niemiec Sznajder. Po wojnie utworzono tu Państwowe Gospodarstwo Rolne podległe pod Państwowe Przedsiębiorstwo Gospodarstw Rolnych w Popowie Kościelnym.

Kakulin

Pod koniec XVIII wieś była własnością kanonika gnieźnieńskiego Dorpowskiego. Później została przejęta przez państwo pruskie. W 1841 roku wieś ta podobnie jak pobliskie Jabłkowo była własnością Jana Brzeskiego. W 1846 roku wieś była ponownie własnością państwową. Prawdopodobnie w 2 połowie XIX wieku nastąpiła parcelacja wsi. W 1921 roku mieszkało tu 269 osób. W 1926 była to wieś włościańska, z 23 gospodarstwami i 2 kuźniami.

Kuszewo

W 1523 roku były tu 2 folwarki dziedziczne. W 1558 Kuszewo oddzielono od Jabłkowa. W 1620 majątność należała do Popowskich. Pod koniec XVIII wieku całe Kuszewo należało do Piotra Brzeskiego z Dziadkowa. W 1846 roku majątek należał do Dobranieckiego, a w 1878 roku do Świącickich. W 1885 roku w skład dominium Kuszewo wchodziło 1414 mórg ziemi, 9 domów i 131 mieszkańców. Do majątku należała gorzelnia i cegielnia. Prawdopodobnie jeszcze pod koniec XIX wieku wieś została rozparcelowana. W 1925 Kuszewo jako wieś włościańska miała 25 gospodarstw, w tym 4 polskie.

Lechlin

Wieś folwarczna. Pierwsza wzmianka o Lechlinie, jako posiadłości biskupów poznańskich pochodzi z 1235 roku. W skład tutejszej parafii wchodziły miejscowości Chociszewo, Czekanowo, Grzybowo, Lechlin, Przysieka, Rościno i Roszkowo. W 1608 roku Lechlin przeszedł na własność kapituły poznańskiej. We wsi w tym czasie istniał młyn. U schyłku XVIII wieku Lechlin należał do Józefa Gliszczyńskiego, a potem Dunina, który zapisał majątność swojej siostrze Magdalenie Napierałowiczowej. Po niej dziedziczył majątność Antoni Lasecki, który wymienił Lechlin na wieś Domanikowo, należącą do rodziny von Treskow. Stojący we wsi kościół został wybudowany w latach 1839-1840. Z początku XIX wieku pochodzi dwór w Lechlinie. W 1918 roku jego właścicielem był Tadeusz Götzendorf-Grabowski. W 1921 roku w majątku w Lechlinie mieszkały 223 osoby, a w części włościańskiej 86 osób. W okresie okupacji majątek był zajęty przez Niemców Zafosta i Bubeka. W 1950 miejscowi rolnicy utworzyli tu Rolniczą Spółdzielnię Produkcijną.

Lechlinek

Wieś olenderska powstała na gruntach Lechlina. W 1880 roku było tu 10 domów i 80 mieszkańców. W 1921 roku w Lechlinku było 10 gospodarstw, mieszkało tu 71 osób. Po II wojnie Lechlinek stał się odrębną wsią. W jednym z opuszczonych gospodarstw poniemieckich utworzono leśniczówkę.

Łosiniec

Wieś folwarczna, należąca w XIX wieku do właścicieli Lechlina: Dunina (1840-1878), Napierałowiczowej (1878). W 1921 obszar dworski we wsi Łosiniec Nowy zamieszkiwało 508 osób, a część włościańską 70 osób. Po parcelacji majątku w okresie międzywojennym było tu 60 gospodarstw.

Niedźwiedziny

Wieś wspomniana była po raz pierwszy w dniu 25 maja 1348 roku, jako własność Dzierżkraj z Dzwonowa, jako Niedźwiady. W XVI wieku osada ta leżała pusta stąd jej nazwa. Około 1600 roku w Niedźwiedzinach stał prawdopodobnie zbór luterański. W 1793 roku majątność ta była własnością Antoniego Prusińskiego. W 1885 roku folwark w Niedźwiedzinach miał 4 domy i 50 mieszkańców, a część włościańska 13 domów i 134

mieszkańców oraz 852 morgi obszaru. W 1921 roku Niedźwiedziny występują, jako wieś włościańska. Mieszkało w niej 101 osób, a w 1927 roku 105 osób, w tym 31 Niemców.

Pawłowo Skockie

Wieś folwarczna, której historia sięga XIV wieku. Pierwszym właścicielem wsi był wojewoda poznański Dobrogost. W 1885 roku Pawłowo razem z karczmą- Narożnikiem i przysiółkiem Miączynkiem oraz folwarkiem Dzwonowo i Niedźwiedziny zajmowało 8224 morgi obszaru dworskiego, liczyło 58 domów i 484 mieszkańców. Obszar włościański Pawłowa obejmował 376 mórg, 4 domy i 41 mieszkańców. W 1910 roku majątek w Pawłowie obejmował 805 ha, i był własnością Zygmunta Chłapowskiego, który mieszkał w Stawianach. W skład majątku wchodziły: Stawiany, Pawłowo Skockie, Młynki, Ignacewo i Jabłkowo. Do majątku należała również gorzelnia, cegielnia i suszarnia. Przynosił on roczny dochód 2058 talarów. Zygmunt Chłapowski gospodarzył tu do wybuchu II wojny światowej w 1939 roku. W czasie okupacji majątek zajmowali Niemcy: Brandt z Kuszewa, a później Miller z Wieli, który równocześnie zajął Popowo Kościelne. Po wojnie połowę majątku rozparcelowano. Z drugiej części utworzono Państwowe Gospodarstwo Rolne.

Pomarzanki

Wieś folwarczna Pomarzanki, dawniej Pomarzany istniała już przed 1523 rokiem. Dominium i okręg dworski należały do parafii w Jakubowie, a później w Raczkowie. W 1580 roku Pomarzanki należały do Wojciecha Jabłkowskiego, w 1618 roku do Mikołaja Węgorzewskiego, a w końcu XVIII wieku do Piotra Brzeskiego, chorążego Radziejowskiego, dziedzica dóbr Dziadkowskich. Wieś i dominium miały w 1864 roku 157 mieszkańców, 30 domy, a w 1885 roku 164 mieszkańców w 12 domach. Obszar majątku zajmował 472,19 ha, a właścicielem jego był Kajetan Buchowski. W skład okręgu dominium wchodził folwark Jabłkowo. W 1921 roku do właściciela Pomarzanek należał folwark Jabłkówko. W 1926 roku właścicielką dóbr o powierzchni 465,7 ha była Cecylia Buchowska.

Potrzezanowo

Wieś w 1580 roku wioska należała do Jana Zbyszewskiego, później do Tomickich – dziedziców Budziszewa, Gosławskich i w końcu do Łubieńskich. W czasie wizyty kościelnej Strzałkowskiego w 1628 roku wspomniana jest w Potrzezanowie kaplica p.w. św. Zofii,

poświęcona przez Brzeźnickiego – sufragana poznańskiego. Kaplicę wystawił Mikołaj Zbyszewski. W 1597 roku wdowa po nim, Zofia z Mieleżyńskich, utrzymywała przy niej kapelana. W 1728 roku w czasie wizyty Lubowicza z kaplicy pozostały tylko sterczące ściany. Wielki dzwon z kaplicy wyprosil od dziedziczki Gostawskiej, kasztelanki przemyskiej, poznańscy księża reformaci. W okresie międzywojennym Potrzeznowo składało się z kilku części: Potrzeznowo Stare, Smolarki, Potrzeznowo Kolonia, Potrzeznowo Borówiec (to była część włościańska) i folwark Włókna- wszystkie miały swojego sołtysa. Właścicielką majątku była Olszańska – żona właściciela majątku skockiego. W pałacu założyła letni dom wczasowy dla panien z dobrych domów, które przygotowywały się do życia ucząc się gotowania, szycia, prowadzenia gospodarstwa domowego, który częściowo spłonął. Jeszcze w okresie międzywojennym dobudowano nowoczesny pałac do nie spalonej części starego, a obok założono park. W okresie okupacji był tu obóz dla Hitlerjugend. Wszystkie części wsi Potrzeznowa zostały decyzją Administracji państwowej w 1932 roku połączone w jedną jednostkę o nazwie Potrzeznowo. Teraz jest to największa wieś w powiecie wągrowieckim.

Raczkowo

Wieś wzmiankowana była już w 1252 roku, jako Raskovcze. Nazwa pochodzi prawdopodobnie od Raczka, właściciela wsi. W 1389 roku właścicielem Raczkowa był Florian Grochała Raczkowski z rodu Nałęczów. Nałęczowie też już w XIII lub w XIV wieku ufundowali tu kościół p.w. Wszystkich Świętych. Ówczesny kościół drewniany nie zachował się. Wiadomo natomiast, że w roku 1406 proboszczem w Raczkowie był ks. Wojciech, a około roku 1526 ks. Maciej z Łekna. W średniowieczu były tam 2 działy. W 1580 roku Jan Raczkowski dziedziczył część Raczkowa, a druga należała do Szyszkowskiej. W 1591 roku w dokumentach występuje Łukasz Raczkowski. Obecna, drewniana świątynia została wybudowana w latach 1780-1782, z fundacji miejscowych dziedziców: Stanisława Miniszewskiego, Ludwika de Osten - Sacken oraz Wawrzyńca Loga.

Rakojady

Wieś folwarczna. W 1579 roku podzielona była na dwie części, z których jedna należała do Piotra Poradzewskiego, a druga do Jana Poradzewskiego. W 1618 roku folwark należał do Roszkowa. Wśród właścicieli wymieniani są w tym roku: Wojciech Poradzewski i Przysiecki. U schyłku XVIII wieku właścicielem wsi był Wincenty Świniarski. W 1921 roku

Rakojady wchodziły w skład dóbr roszkowskich. W majątku było więcej lasów niż ziemi uprawnej. Wieś otrzymał w posagu Stefan Dziembowski, syn Czesława, gdy ożenił się z panną Karłowską z Poznania. Nowy dziedzic wybudował pałac (do 1927 roku). Gospodarzył do wybuchu wojny w 1939 roku. W okresie okupacji majątkiem zarządzał Niemiec Grabe.

Rejowiec

W 1921 roku Rejowiec występuje, jako obszar gminny. We wsi mieszkało w tym czasie 226 osób, w tym 87 Niemców. Na Małym Rejowcu był folwark, obszar jego wynosił 127,7 ha. We wsi była kopalnia torfu. Właścicielem byli tu kolejno: K. Karpiński z Poznania oraz Sawarzyński. W okresie okupacji folwark zajął Niemiec Miller. Na Małym Rejowcu był pałac (obecnie jest zniszczony) i 2 czworaki.

Roszkowo

Wieś folwarczna. W 1618 roku należała do Mikołaja Latańskiego. W 1773 roku jej właścicielem był Mikołaj Radoliński, a następnie Wincenty Świniarski. Po nim Roszkowo odziedziczył Ignacy Świniarski. Okręg dominium tworzyły wtedy Roszkowo, Rakojady, Sosnówka i Młyn Nadolny. Majątek liczył 11 domów, 359 mieszkańców i 1542 ha obszaru. W 1823 roku dziedzic Roszkowa nadał część ziemi swoim robotnikom i utworzył Roszkówko. Po Świniarskim majątek przejął Konstanty Dziembowski, powstaniec z 1863 roku, poseł na Sejm Pruski. W 1884 roku w majątku istniały: gorzelnia, cegielnia i fabryka serów. Zajmowano się tu hodowlą bydła holenderskiego. W 1910 roku właścicielem majątku był dr Czesław Dziembowski. W skład majątku nadal wchodziły: Roszkowo, Rakojady i folwark Sosnówka. W 1921 roku, należący do Dziembowskiego, obszar dworski Roszkowo, Nadmłyn, Rakojady folwark, Roszkowo folwark i Sosnówko folwark zamieszkiwało 436 osób. Obszar całości dóbr wynosił 1334,8 ha. W majątku była torfiarnia, gorzelnia, cegielnia i suszarnia, kolejka konna. Pałac zbudowany został w 1844 roku a następnie został rozbudowany po 1860 roku o część piętrową zwieńczoną tarasem. Przy pałacu, około poł. XIX wieku zaprojektowano park krajobrazowy rozplanowany na stokach doliny niewielkiego jeziora. Do zespołu dworskiego prowadzi gości aleja kasztanowców.

Roszkówko

Niewielka osada powstała w 1823 na terenie majątku Roszkowo. Założył ją ówczesny właściciel Roszkowa Ignacy Świniarski. Na terenie, po wyciętym lesie, wybudowano domki pracowników majątku. W 1823 roku właściciel dał im za zasługi po kawałku ziemi. Utworzono tu w ten sposób 9 gospodarstw włościan zaciężnych. W okresie zaborów kolejarze wybudowali (przy granicy Skoków) 2 domy dla swoich pracowników. W okresie międzywojennym Roszkówko należało do Roszkowa. W okresie okupacji Niemcy wybudowali w lesie około 100 baraków na tzw. Krankenhaus dla mieszkańców Berlina poszkodowanych w czasie bombardowania. Po II wojnie światowej baraki zostały rozebrane. Gdy w Roszkowie utworzono Państwowe Gospodarstwo Rolne, Roszkówko stało się samodzielną wioską.

Rościnnno

Rościnnno wymienione zostało w 1218 roku w bulli papieża Honoriusza III wśród posiadłości cystersów z Łekna. Mikołaj, sędzia poznański, późniejszy wojewoda kaliski, nadał je dominikanom poznańskim. Nadanie to zatwierdził w 1281 i 1296 roku Przemysław II. Z biegiem czasu Rościnnno przestało być własnością dominikanów i przeszło w inne ręce. W pierwszej poł. XVII w. Rościnnno wchodziło w skład majątku w Skokach i należało do Rejów. W 1668 roku właścicielem był Władysław Rej, który sprzedał swą majątność luteranowi Jerzemu Unrugowi. Sejm z roku 1773–1775 wyznaczył komisję do rozgraniczenia Lechlina i Przysieki od Rościnnna i Roszkowa, dziedzictwa Mikołaja Radolińskiego, które następnie przeszło w ręce Wincentego Świniarskiego właściciela majątności skockiej. Z początkiem XIX w. oddzielono je od dominium skockiego. W tym czasie w Rościnnie mieszkało 101 osób. Kolejnymi właścicielami Rościnnna byli: baron von Winterfeld (prawdopodobnie w 1 poł. XIX wieku). W 1878 jako właściciele Rościnnna wymienia się rodzinę von Jagow, a następnie rodzinę von Der Lancken (od 1907 roku), rotmistrza von Baehr (od 1913 roku) i rodzinę Stickel (od 1918 roku). W 1864 roku folwark w Rościnnie miał 151 mieszkańców, 19 domów. W 1885 roku obszar wsi wynosił 2400 mórg, zajmowano się hodowlą koni, owiec angielskich, tuczem bydła holenderskiego. W 1921 roku Rościnnno występuje w dokumentach, jako wieś włościańska i folwark. W latach 1920 – 1926 właścicielem folwarku był Jan Gąsiorowski, a jego obszar obejmował wtedy 153,9 ha. W

1926 roku folwark otrzymał ks. Kazimierz Maliński, który jeszcze w tym samym roku przekazał majątek na własność Arcybiskupowi gnieźnieńskiemu i poznańskiemu (w ramach archidiecezji i poznańskiej). Wybudowany jeszcze w 2 poł. XIX wieku pałac i otaczający go park stały się ulubionym miejscem skupienia i wypoczynku dla kleryków Wyższego Seminarium Arcybiskupiego w Poznaniu oraz kapłanów diecezji poznańskiej i gnieźnieńskiej. Dom w Rościnnie odwiedzał często kardynał August Hlond, który w latach 1926 – 1946 był Arcybiskupem gnieźnieńskim i poznańskim. W czasie okupacji Dom Rekolekcyjny zamieniono na obóz letni i szkołę dla młodzieży niemieckiej. Po zakończeniu działań wojennych obiekt został zwrócony prawowitemu właścicielowi.

Czas rządów komunistycznych w Polsce, a więc i programowej walki z Kościołem, to smutna karta w historii Domu Rekolekcyjnego w Rościnnie.

Stawiany

Wieś folwarczna. W 1298 roku Stawiany nadano franciszkanom gnieźnieńskim. W 1348 roku arcybiskup gnieźnieński rozstrzygnął spory między Dzwoniarskimi a proboszczem z Dąbrówki. Postanowił, że kmiecie stawiańscy płacić będą mieszne, a dziedzice dziesięcinę. W końcu XVIII w. Stawiany wchodziły w skład dóbr Skoki należących do Wincentego Świniarskiego. W 1846 roku w skład dóbr Stawiany wchodziły folwark Ignacego, Stawiany, Koszary – posesja leśna, Nowy Młyn, Rejowiec, folwark Sława, Szczodrochowo oraz kolonia Zawady. Właścicielem dóbr był Ferdynand Kalkstein. W 1864 roku majątek szlachecki Stawiany liczył 178 mieszkańców. W 1910 roku Stawiany, folwark Ignacego, Młynki i Sława były własnością Celiny Chłapowskiej. Obszar majątku wynosił wtedy 1164,42 ha, z dochodem rocznym 7630 marek. W 1921 roku Stawiany były nadal folwarkiem i miały 425 mieszkańców, a w 1926 roku 342, sami. W majątku była cegielnia, prąd elektryczny, prowadzono hodowlę bydła czarno-białego rasy niziny i koni szlachetnej półkrwi oraz reprodukcję uznanych ziemniaków. Właścicielem był Zygmunt Chłapowski. W czasie okupacji majątek zajął Niemiec Baron. Po wojnie utworzono Państwowe Gospodarstwo Rolne.

Szczodrochowo

W 1 poł. XIX wieku Szczodrochowo wchodziło w skład majątności Stawiany należącej do Ferdynanda Kalksteina. We wsi było 15 domów i 65 mieszkańców. Wieś została

rozparcelowana jeszcze w okresie zaborów. W 1 ćw. XX wieku powstały tam duże gospodarstwa niemieckie i domki dla pracowników. W 1921 roku w Szczodrochowie mieszkało 100 osób. W okresie międzywojennym było 7 dużych gospodarstw i domki pracownicze oraz kuźnia.

Sława

W 1846 roku Sława wchodziła w skład dóbr Stawiany, należących do Ferdynanda Kalksteina. Folwark Sława liczył 4 domy i 9 mieszkańców. W 1905 roku uruchomiono połączenie kolejowe, łączące Skoki z Poznaniem i wybudowano w Sławie dworzec kolejowy. W tym czasie Sławę posiadał w tym czasie Leonard Brzeski. Wieś należała do parafii Dąbrówka. W 1910 roku cały okręg dworski był własnością Celiny Chłapowskiej ze Stawian. Okręg obejmował 1146,42 ha obszaru. We wsi była torfiarnia.

Wysoka

Wieś folwarczna, której nazwa powstała prawdopodobnie od założenia wsi na wzniesieniu, na dość wysokim brzegu doliny, którą przepływa Mała Wełna. U schyłku XVIII wieku, w 1793 roku całą Wysoką posiadał Maksymilian Złotnicki. W latach 1840-1872 należała do Skoraczewskich. W 1846 roku wieś była w posiadaniu Józefa Skoraczewskiego. Założył on we wsi szpital (dom opieki) *na 2 osoby wyznania katolickiego, które przeżyły przynajmniej 55 lat, nie były karane i mieszkały przynajmniej 12 lat w tej wsi.* Testamentem z dnia 26 stycznia 1853 roku ustanowił, że każdorazowy dziedzic lub właściciel wsi powinien *dawać szpitalnikom wolne mieszkania ogrzewane, pościel i żywność.* W 1878 roku właścicielem majątku był Józef Kolski. W 1885 roku, przed sprzedażą majątku, jego obszar 338,79 ha, a czysty dochód z ziemi wynosił 2552 marki. W końcu XIX w. wieś przeszła w ręce Komisji Kolonizacyjnej. W 1921 roku Wysoka była wsią włościańską. Mieszkało w niej 157 osób, a w 1927 roku 154 osoby, w tym 86 Niemców. W okresie międzywojennym we wsi było 20 gospodarstw, w tym 14 niemieckich i 6 polskich. Znajdowała się tu czteroklasowa szkoła z jednym nauczycielem.

1.2. Postanowienia ogólne

1.2.1. Ile razy w niniejszym programie mowa jest o:

Ustawie – rozumie się przez to ustawę z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. Nr 162, poz. 1568 z późniejszymi zmianami),

Gminie – rozumie się przez to Gminę Skoki,

Programie – rozumie się przez to Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Skoki na lata 2018-2021,

Konserwatorze – rozumie się przez to właściwego miejscowo konserwatora zabytków - Wielkopolski Wojewódzki Konserwator Zabytków.

Planie – rozumie się przez to Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Wielkopolskiego z dnia 26 listopada 2001 r.,

Strategii – rozumie się przez to Strategię Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do roku 2020 z dnia 19 grudnia 2005 r.

1.3. Cele opracowania Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami

Nadrzędnym celem opracowania Programu jest zahamowanie degradacji i poprawa stanu zasobów dziedzictwa kulturowego gminy.

Szczegółowo cele zostały określone w **art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami:**

- a) *włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;*
- b) *uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;*
- c) *zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;*
- d) *wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;*

- e) podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
- f) określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystywaniem tych zabytków; podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

Ponadto celami są:

- Uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków przy sporządzaniu i zmianie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy.
- Podejmowanie i określanie warunków współpracy z właścicielami obiektów zabytkowych.
- Inicjowanie i wspieranie działań edukacyjnych, informacyjnych, turystycznych i innych, których celem jest propagowanie znajomości zabytków wśród mieszkańców gminy oraz zaszczepianie w ich świadomości zasadności i potrzeby opieki nad zabytkami.
- Zachowanie oryginalności, odmienności gminy pozwalające na identyfikację kulturową w zglobalizowanym świecie.
- Wspieranie działań zmierzających do pozyskania środków finansowych na opiekę nad zabytkami.

1.4. Podstawa prawna opracowania Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami

1.4.1. Konstytucja R.P. z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. z 1997 r., Nr 78, poz. 483)

Zgodnie z art. 5: *Rzeczpospolita Polska strzeże (...) dziedzictwa narodowego.* Rozumiejąc zabytki, jako dobro narodowe, wspólne, art. 82 konstytucji mówi: *obowiązkiem obywatela (...) jest troska o dobro wspólne.*

1.4.2. Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2016 r., poz. 446),

Zgodnie z art. 7 ust. 1 pkt. 9 ustawy, do zadań własnych gminy należy zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty, w tym m.in. sprawy kultury (w tym bibliotek gminnych i innych instytucji kultury) oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

1.4.3. Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami

(Dz. U. z 2014 r., poz. 1446 ze zm.). Ustawa z dnia 22 czerwca 2017 r. o zmianie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2017 r., poz. 1595). Obwieszczenie Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 8 listopada 2017 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. z 2017 r., poz.2187- data ogłoszenia 28 listopada 2017 roku).

Ustawa, w zakresie ochrony zabytków z późniejszymi zmianami, nakłada na gminę następujące obowiązki i uprawnienia:

- a) Prawo utworzenia przez Radę Gminy (po uprzednim zasięgnięciu opinii Konserwatora) parku kulturowego w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji (art. 16 ust. 1)
- b) Obowiązek uwzględniania w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego ochrony zabytków nieruchomych i ich otoczenia oraz ustaleń programu.
Studium i plany miejscowe wymagają odpowiednio zaopiniowania lub uzgodnienia przez Konserwatora (art. 18, art. 19 i art. 20).
- c) Obowiązek prowadzenia gminnej ewidencji zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków z terenu gminy, objętych wojewódzką ewidencją zabytków (art. 22 ust. 4).
- d) Przyjmowanie zawiadomień o znalezieniu w trakcie prowadzenia robót budowlanych lub ziemnych przedmiotu, co do którego istnieje przypuszczenie, że

jest on zabytkiem i zawiadamianie o tym fakcie właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków (art. 32 ust.1 pkt. 3 i ust.2).

- e) Przyjmowanie zawiadomień o przypadkowym znalezieniu przedmiotu, co do którego istnieje przypuszczenie, że jest on zabytkiem archeologicznym i zawiadamianie o tym fakcie właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków (art. 33 ust. 1 i ust. 2).
- f) Sprawowanie opieki nad zabytkami, w tym finansowanie prac konserwatorskich i budowlanych przy zabytku, do którego tytuł prawny posiada Gmina (art. 71 ust. 1 i 2).
- g) W trybie określonym odrębnymi przepisami dotacja na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru lub znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków może być udzielona przez organ stanowiący gminy, powiatu lub samorządu województwa, na zasadach określonych w podjętej przez ten organ uchwale (art. 81 ust.1).
Dotacja, w zakresie określonym w art. 77, może być udzielona w wysokości do 100% nakładów koniecznych na wykonanie przez wnioskodawcę prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru lub znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków (art. 81 ust.2).
- h) Sporządzanie przez Wójta gminy i przyjmowanie przez Radę Gminy na okres 4 lat gminnego programu opieki nad zabytkami (art. 87 ust. 1, ust. 2, ust. 3 i ust.4). Co dwa lata Wójt Gminy sporządza i przedstawia Radzie Gminy sprawozdanie z realizacji programu (art. 87 ust. 5).

2. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony zasobów dziedzictwa kulturowego

2.1. Relacje Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami z opracowaniami wykonanymi na poziomie kraju:

2.1.1 Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2014-2017.

Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2014-2017 został przyjęty przez Radę Ministrów uchwałą nr 125/2014 z dnia 24 czerwca 2014 roku. W programie dokonano diagnozy stanu ochrony zabytków w Polsce w trzech podstawowych aspektach:

- *organizacji i zadań organów ochrony zabytków w Polsce,*
- *stanu zachowania zabytków w Polsce w tym roli i znaczenia form ochrony zabytków oraz systemów informacji o zabytkach,*
- *komunikacji, porozumienia i współpracy w obszarze ochrony zabytków w Polsce.*

W programie krajowym za główny cel uznano:

Wzmocnienie roli dziedzictwa kulturowego i ochrony zabytków w rozwoju potencjału kulturowego i kreatywnego Polaków,

Dla jego realizacji założono trzy cele szczegółowe:

- *wspieranie rozwiązań systemowych na rzecz ochrony zabytków w Polsce,*
- *wzmocnienie synergii działania organów ochrony zabytków,*
- *tworzenie warunków do aktywnego uczestnictwa w kulturze, edukacji na rzecz dziedzictwa kulturowego oraz jego promocji i interpretacji.*

Cele te będą realizowane w ramach szczegółowych zadań, a dla ich wykonania opracowano szczegółowy harmonogram oraz plan finansowy. W programie krajowym uwzględniono następujące zagadnienia horyzontalne- tematy wiodące, min.:

- podniesienie sprawności i skuteczności działań organów ochrony zabytków, w tym jakości merytorycznej decyzji administracyjnych...,
- zwiększenie uspołecznienia ochrony zabytków i opieki nad zabytkami; budowanie przez organy ochrony zabytków partnerskich relacji z obywatelami, jak i propagowanie postaw współodpowiedzialności społecznej za zachowanie zabytków (współpraca z mediami, wykorzystywanie mediów elektronicznych, konkursy, itp...),
- zwiększenie zaangażowania samorządów ze szczególnym uwzględnieniem gmin, w ochronę i opiekę nad zabytkami oraz wzmocnienie zaangażowania społecznego na rzecz ochrony zabytków...

2.2. Relacje Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami z opracowaniami wykonanymi na poziomie województwa i powiatu:

2.2.1 Strategia rozwoju województwa wielkopolskiego.

Strategia rozwoju województwa Wielkopolskiego do roku 2020 jest dokumentem opracowanym przez Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego, a przyjętym przez Sejmik Województwa Wielkopolskiego dnia 19 grudnia 2005 r.

Strategia określa uwarunkowania, cele i kierunki rozwoju województwa. Ustalenia tam zawarte stanowią podstawę do sporządzenia planu zagospodarowania przestrzennego województwa, przez co jej ustalenia mają bezpośredni wpływ na zachowanie i poprawę jakości krajobrazu kulturowego.

Formułę strategii oparto o następujące przesłanki:

- Promocja posiadanych przez województwo uwarunkowań geograficznych, takich jak: położenie, czy środowisko przyrodnicze, oraz uwarunkowań kulturowych opartych o wielowiekową tradycję.
- Ochrona posiadanych dóbr kultury, w tym zabytków i ich efektywnie wykorzystanie.

- Stworzenie warunków dla wzrostu poziomu życia wszystkim mieszkańcom regionu.

W szczególności strategia definiuje działania mające na celu zwiększenie konkurencyjności gospodarki w stosunku do innych regionów Europy. Proponuje unowocześnienie struktury gospodarki lokalnej, a w tym zwiększenie udziału kultury (również zabytków). Wśród celów operacyjnych Strategii zakłada się m.in. wzrost znaczenia dziedzictwa kulturowego, które w rozwoju Wielkopolski powinno pełnić kilka następujących funkcji. Po pierwsze powinno być czynnikiem integracji społecznej. Po drugie powinno stanowić instrument promocji regionu, przyczyniając się do rozwoju gospodarczego. Po trzecie powinno być bazą dla turystyki i usług kulturalnych. Realizacja tych funkcji powinna być zrealizowana przez inwestycje w instytucje kultury, ochronę dorobku kulturalnego, wsparcie działań powiększających dorobek kulturalny regionu i promocje aktywności kulturalnej mieszkańców.

2.2.2. Plan zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego.

W dniu 26 listopada 2001 r. Sejmik Województwa Wielkopolskiego Uchwałą Nr XLII/628/2001 powołał do życia Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Wielkopolskiego. W dniu 26 kwietnia 2010 roku przyjęta została uchwała XLVI/690/2010 Sejmiku Województwa Wielkopolskiego w sprawie zmiany Planu.

W planie wyznaczono główne cele polityki przestrzennej, zasady ich realizacji oraz przyjęte kierunki działań polityki przestrzennej w zakresie ochrony środowiska kulturowego. Za jedną z czołowych zasad zagospodarowania przestrzennego województwa uznano zachowanie dziedzictwa kulturowego i wpisanie go w struktury przestrzenne i otaczający krajobraz.

W zakresie ochrony środowiska kulturowego m.in. za najważniejsze zadania planu uznano:

- Rewaloryzację ośrodków miejskich i wiejskich o dużym znaczeniu kulturowym i historycznym;

- Wyprowadzenie ruchu tranzytowego poza zabytkowe układy urbanistyczne;
- Ochronę miejsc szczególnie cennych dla kultury narodowej (wymienionych w planie jako najcenniejsze zasoby dziedzictwa kulturowego);
- Ochronę i zagospodarowanie pod kątem turystycznym zabytków i historycznych miejsc na szlakach kulturowych.

2.2.3 Programem Opieki nad Zabytkami Województwa Wielkopolskiego na lata 2017-2020.

W dniu 27 listopada 2017 roku Sejmik Województwa Wielkopolskiego uchwałą nr XXXVIII/901/17 przyjął Program Opieki nad Zabytkami Województwa Wielkopolskiego na lata 2017-2020 (Dz. U. Woj. Wlkp. Poz. 8118 z 6 grudnia 2017 roku).

Głównym zamierzeniem „Programu opieki nad zabytkami Województwa Wielkopolskiego na lata 2017-2020” jest określenie warunków organizacyjnych i finansowych w zakresie leżącym w kompetencjach Samorządu Województwa Wielkopolskiego, służących polepszeniu stanu zasobów dziedzictwa kulturowego oraz krajobrazu Wielkopolski.

Przyjęty program ma m.in. na celu:

- włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;
- uwzględnienie uwarunkowań ochrony zabytków, krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
- wzmocnienie ochrony i opieki nad materialną częścią dziedzictwa kulturowego oraz poprawa stanu zabytków poprzez zahamowanie procesów ich degradacji, a w dalszej kolejności poprawy stanu ich zachowania;
- wyeksponowanie poszczególnych zabytków i krajobrazu kulturowego;

- podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych;
- podejmowanie określania warunków współpracy z właścicielami obiektów zabytkowych w celu wyeliminowania sytuacji konfliktowych związanych z wykorzystaniem zabytków oraz zapewnienia zabytkom należytej opieki oraz określenia sposobów ich udostępniania dóbr kultury narodowej będących ich własnością, a także wskazanie potencjalnych źródeł finansowania;
- podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

W punkcie 4 programu *Cele Programu Opieki nad Zabytkami na lata 2017-2020* stwierdzono, że cele wynikają z art. 87 Ustawy z dnia 23 lipca 2003 o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Ze względu na kompletność i permanentność celów przedstawionych w założeniach do Programu na lata 2013-2016, wskazana jest ich kontynuacja w kolejnych latach.

Określono 7 podstawowych celów i wynikających z nich zadań do realizacji:

- I. Poprawa stanu zabytków poprzez podjęcie działań mających na celu poprawę ich zachowania,

Zad. 1. Realizacja prac remontowych, renowacyjnych, konserwatorskich obiektów zabytkowych,

Zad. 2. Opieka nad zabytkami archeologicznymi;

- II. Włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju,

Zad. 1. Monitoring i aktualizacja uregulowań prawnych w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami;

- III. Podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych i turystycznych,

Zad. 1. Promocja dziedzictwa lokalnego,

Zad. 2. Wzmacnianie działań związanych z rozwojem usług turystycznych;

- IV. Włączanie problemów ochrony dziedzictwa kulturowego Wielkopolski do działań edukacyjnych,

Zadanie . 1. Upowszechnianie wiedzy o regionie;

- V. Prowadzenie planowych działań wspierających dziedzictwo niematerialne,

Zad. 1. Propagowanie działań w zakresie opieki i ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego;

- VI. Podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami,

Zad.1. Włączenie zabytków w procesy gospodarcze;

- VII. Podejmowanie i określenie warunków współpracy z właścicielami obiektów zabytkowych

Zad. 1. Udostępnianie obiektów zabytkowych

Zad. 2. Wskazywanie potencjalnych źródeł finansowania.

W punkcie 6 programu zaprezentowano, przykładowe źródła finansowania ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

2.3. Relacje Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami z opracowaniami wykonanymi na poziomie lokalnym- międzygminnym:

2.3.1 Strategia rozwoju turystyki Związku Międzygminnego „Puszcza Zielonka”

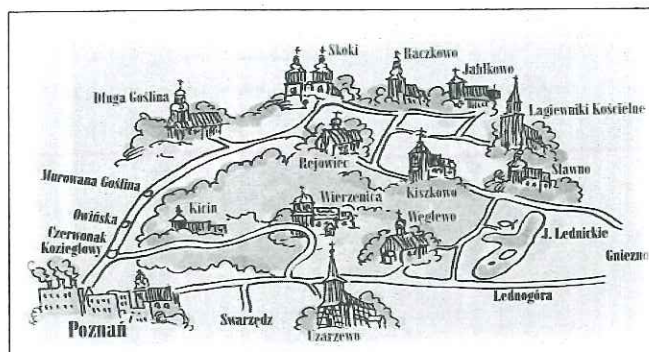
Celem tego dokumentu jest wskazanie kierunków rozwoju turystyki oraz zagospodarowania turystycznego gmin, należących do Związku Międzygminnego „Puszcza Zielonka”. Dokument ten ma służyć gminom, jako pomoc przy

podejmowaniu decyzji planistycznych, w których turystyka i rekreacja powinny stanowić ważną formę działalności. Strategia zakłada jak najlepsze wykorzystanie zasobów przyrodniczych, kulturowych, zagospodarowania turystycznego oraz istniejącej infrastruktury. Zakłada także, że rozwój turystyki nie może negatywnie oddziaływać na przyrodę i walory kulturowe. Strategia Rozwoju Turystyki Związku Międzygminnego „Puszcza Zielonka” została opracowana w 2006 roku, w ramach aktualizacji dokumentu z roku 2004. W ramach rozwoju turystyki Związek uzyskał dofinansowanie na realizację przedsięwzięć turystycznych. Ze środków programu SAPARD zbudowano miejsca odpoczynkowe dla turystów, oznakowano trasy turystyczne, wydano mapę Puszczy Zielonka, przewodnik turystyczny i materiały promocyjne. Drugim projektem jest realizowany od września 2006 roku program „Szlak kościołów drewnianych wokół Puszczy Zielonka” oraz „Cysterski Szlak Rowerowy w Północnej Wielkopolsce”.

2.3.1.1 Szlak kościołów drewnianych

Przy wsparciu finansowym ze środków Unii Europejskiej i budżetu państwa w ramach Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego został zrealizowany „Szlak kościołów drewnianych wokół Puszczy Zielonka”. Całkowity koszt realizacji projektu wyniósł 600 tys. zł brutto. Dotacja ze środków Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego wyniosła 301.800,00 zł. Program ma przyczynić się do lepszego zapoznania się z dziedzictwem drewnianej architektury sakralnej na terenie gmin Związku. Rozpoznanie wartości duchowych i materialnych w zabytkowych kościołach ma przyczynić się do lepszej ich ochrony, a także zwiększenia troski o ich zachowanie (zarówno dóbr materialnych jak i niematerialnych). Do programu zostały włączone wszystkie kościoły drewniane i szachulcowe znajdujące się na terenie gmin Związku Międzygminnego „Puszcza Zielonka”. Na uwagę zasługuje fakt, że 4 z 12 leżących na szlaku kościołów znajduje się na terenie Gminy Skoki w miejscowościach: Skoki, Rejowiec, Jabłkowo i Raczkowo. Szlak kościołów drewnianych został przygotowany pod kątem turystyki samochodowej. W głównej pętli znajduje się na trasie 9 kościołów (Kicin, Wierzenica, Uzarzewo, Węglewo, Sławno, Łagiewniki Kościelne, Kiszkowo, Rejowiec, Długa Goślina). Z trasą tą łączy się tak zwana mała pętla prowadząca do kościołów w

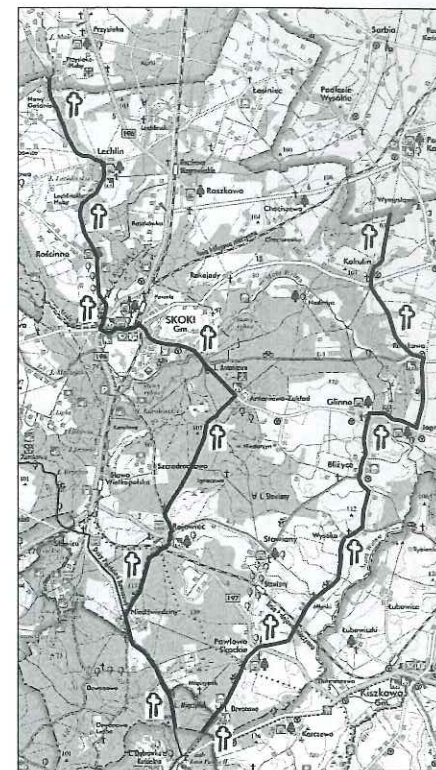
Jabłkowie, Raczkowie i Skokach. Cały szlak został bardzo dokładnie i wyraźnie oznakowany na całej długości trasy samochodowej.

Szlak kościołów drewnianych wokół Puszy Zielonka

2.3.1.2 Cysterski Szlak Rowerowy po Północnej Wielkopolsce

„Cysterski Szlak Rowerowy po Północnej Wielkopolsce” (w skrócie CSR) został opracowany przez Związek Międzygminny „Puszcza Zielonka” oraz Stowarzyszenie Jednostek Samorządu Terytorialnego „Komunikacja”. Szlak ten prowadzi przez najważniejsze miejsca związane z Cystersami na terenie północnej Wielkopolski: Owinska, Wągrowiec, Tarnowo Pałuckie i Łekno w tym także Gminę Skoki. Cała trasa szlaku przebiega przez granice aż trzech powiatów: poznańskiego, gnieźnieńskiego i wągrowieckiego, obejmując gminy: Poznań, Czerwonak, Murowana Goślina, Swarzędz, Kiszka, Skoki, Wągrowiec, Mieścisko. Szlak został oznakowany oficjalnym logo Szlaku Cysterskiego (rys. 3) w Polsce i liczy sobie w całości 143 km. W Gminie Skoki szlak ten przebiega na odcinku 40 km (rys. 4).

Fragment Szlaku Cysterskiego przebiegającego przez Gminę Skoki

Wśród najważniejszych atrakcji na trasie szlaku wymieniane są :

- **Antoniewo** - budynki Młodzieżowego Ośrodka Wychowawczego im. Janusza Korczaka,
- **Lechlin** - kościół św. Stanisława z 1839-40 roku, odremontowany dwór z parkiem krajobrazowym,
- **Glinno** - dwór z I połowy XIX w.
- **Raczkowo** - drewniany kościół Wszystkich Świętych i drewniana dzwonnica,
- **Rejowiec** - drewniany kościół Serca Pana Jezusa i drewniana dzwonnica,

- **Rościno** - pałac z końca XIX wieku (Dom Rekolekcyjny Archidiecezji Gnieźnieńskiej) wraz z parkiem krajobrazowym, trzy aleje wychodzące ze wsi: dębowa, kasztanowa i lipowa,
- **Skoki** - szachulcowy kościół św. Mikołaja; neogotycki, poewangelicki kościół św. Piotra i Pawła, zespół pałacowy (pałac i park) z końca XIX wieku.

2.3.1.3. Historyczne trasy kolejowe (pociągi i drezyny)

Strategia Rozwoju Turystyki Związku Międzygminnego „Puszcza Zielonka” zakłada wykorzystanie w przyszłości historycznych tras kolejowych w celu uruchomienia przejazdów zabytkowymi pociągami lub drezynami. Proponuje się uruchomienie przejazdów drezynami, które w Europie znajdują coraz większe zainteresowanie wśród turystów. Nieczynna trasa kolejowa Sława – Gniezno, która przebiega częściowo przez teren Gminy wpisuje się idealnie w tego typu inwestycję. Ruch drezynowy na odcinku Rejowiec – Kiszkowo – Łagiewniki Kościelne mógłby obsługiwać fragment szlaku kościołów drewnianych.

2.3.1.4. Uwzględnienie grodzisk w tworzeniu tras turystycznych

Grodziska to pozostałości po dawnych osadach obronnych, zazwyczaj tworzą ciekawe formy ziemne w postaci stożków lub pierścieni. W Strategii Rozwoju Turystyki Związku Międzygminnego „Puszcza Zielonka” proponuje się w przyszłości wykorzystanie grodzisk znajdujących się na terenie gmin Związku i połączenie np. „turystyczną trasą grodzisk”, poprzez ich oznakowanie, wyeksponowanie krajobrazowe. Należy pamiętać, że grodziska objęte są ochroną prawną, ze względu na wartości archeologiczne. Grodziska znajdujące się na terenie gmin Związku ujęte w Strategii to:

- na terenie Gminy Czerwonak: Koziegłowy (nad Wartą),
- na terenie Gminy Kiszkowo: Imiołki, Sławno, Turostowo,
- na terenie Gminy Murowana Goślina: Długa Goślina, Głębocek, Starczanowo – Ostrów Radziński (zagospodarowanie tego grodziska uwzględnione jest w programie szlaku cysterskiego),
- na terenie Gminy Pobiedziska: Góra, Kociolkowa Górka, Pobiedziska, Pruszewiec,

- *na terenie Gminy Skoki: Brzeźno, Glinno, Jabłkowo, Pomarzanki,*
- *na terenie Gminy Swarzędz: Uzarzewo.*

2.3.1.5. Turystyczne wykorzystanie dworów i zabudowań gospodarczych.

Jako jeden z elementów turystycznego wykorzystania zasobów dziedzictwa, Strategia proponuje turystyczne zagospodarowanie dworów i zabudowań. W myśl dokumentu mogłyby znajdować się tam małe pensjonaty, stacje przyrodnicze, punkty gastronomiczne, informacja turystyczna. Obiektem z terenu Gminy Skoki zaproponowanym do takiego wykorzystania jest dawna kuźnia w Stawianych.

3. Zasoby dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy

W myśl art. 6 Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami za zabytki nieruchome uznaje się krajobraz kulturowy, układy urbanistyczne, ruralistyczne, zespoły budowlane, dzieła architektury i budownictwa, dzieła budownictwa obronnego, obiekty techniki, cmentarze, parki, ogrody i inne formy zaprojektowanej zieleni, miejsca upamiętniające wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości.

Zasoby dóbr kultury w gminie Skoki przedstawiają się następująco: w gminnej ewidencji zabytków nieruchomych (zwyfikowanej w latach 2010-2013 oraz w 2018 roku) znajduje się 321 obiektów, z czego 36 jest wpisanych na mocy 21 decyzji do rejestru zabytków województwa wielkopolskiego. Wśród zabytków ruchomych są dwa zespoły wpisane są do rejestru zabytków. Na terenie gminy znajduje się także 14 parków, 29 cmentarzy oraz około blisko 1000 stanowisk archeologicznych z czego 876 o znanej lokalizacji. Pięć z nich wpisanych jest do rejestru.

Do najcenniejszych zabytków w Gminie należą wpisane do rejestru zabytków obiekty sakralne znajdujące się w **Jabłkowie, Lechlinie, Raczkowie, Rejowcu i Skokach**. Cztery z nich wchodzi w skład Szlaku Kościołów Drewnianych w Puszczy Zielonce. **Kościół p.w. św. Michała Archaniola w Jabłkowie** (własność kościelna) - wzniesiony w 1754 roku, o drewnianej konstrukcji zrębowej. Wnętrze w stylu barokowo - rokokowym z końca XVIII wieku. Na uwagę zasługuje belka tęczowa z gotyckim krucyfiksem z pierwszej połowy XV wieku. **Kościół w Rejowcu p.w. Najświętszego Serca Pana Jezusa** (własność kościelna) z 1626 roku o drewnianej, modrzewiowej konstrukcji zrębowej. Wzniesiony został z inicjatywy podkomorzego Andrzeja Reja ze Skoków, wnuka Mikołaja Reja z Nagłowic. Kościół do 1945 roku był świątynią ewangelicką. Wnętrze zdobi barokowy ołtarz przeniesiony z kolegiaty kruszwickiej. **Kościół p.w. Wszystkich Świętych w Raczkowie** (własność kościelna) - zbudowany w latach 1780-82. Posiada konstrukcję drewnianą z wieżą zwieńczoną blaszanym barokowym hełmem z latarnią. W ołtarzu głównym znajduje się ludowy krucyfiks z XVII w. **Kościół parafialny p.w. św. Mikołaja Biskupa w Skokach** (własność kościelna) - został zbudowany w konstrukcji szachulcowej w 1737 roku, w późniejszych latach był rozbudowywany i przebudowywany. Po kapitalnym remoncie w ostatnich latach wymienione zostały ściany boczne, zrekonstruowano konstrukcję szachulcową, wymieniono całkowicie poszycie dachowe, położono nowe tynki, i wykonano wiele prac wewnątrz kościoła. **Kościół**

w **Lechlinie p.w. św. Stanisława Biskupa** (własność kościelna), murowany, został ufundowany przez Franciszka Dunina w latach 1794-1866, a 10 lat później dobudowano do kościoła wieżę. Na uwagę zasługuje również **Kościół poewangelicki p.w. św. Piotra i Pawła w Skokach** (własność kościelna) - wzniesiony w 1855-56 roku w stylistyce neogotyckiej. Po 1945 roku został pozbawiony górnej części wieży, którą zastąpiono nieestetyczną metalową kratownicą.

Do najcenniejszych zabytków na terenie gminy należą zachowane (część w formie szczątkowej) zespoły rezydencjalno- folwarczne. Łącznie jest ich 20, w tym 4 założenia pałacowo-parkowe i 16 dworów. Do niewątpliwie najciekawszych należą rezydencje w **Roszkowie, Rościnnie, Skokach i Stawianach**. **Pałac w Roszkowie** zbudowany został w 1844 roku w stylu neoklasycystycznym. Pałac jednopiętrowy zwrócony jest frontem na zachód, murowany, wysoko podpiwniczony, na planie zbliżonym do prostokąta. Pałac stanowi centralny budynek w parku krajobrazowym, którego powierzchnia wynosi 9,2ha. W parku znajduje się gęsta sieć dróg i alejek, z główną aleją kasztanową, prowadzącą do pałacu, przed którym rozwidła się i tworzy kolisty podjazd. Pałac został rozbudowany po 1860 roku o część piętrową zwieńczoną tarasem (własność prywatna). **Zespół pałacowo- parkowy w Rościnnie** - park krajobrazowy o kształcie nieregularnym i powierzchni 13,73 ha. Na terenie parku znajduje się neoklasycystyczny pałac, wybudowany w połowie XIX wieku. Pałac jest murowany, jednopiętrowy, pokryty płaskim dachem i krenelażem nad głównymi wejściami od frontu i elewacji ogrodowej. Pałac i park są własnością Archidiecezji Gnieźnieńskiej, a pałac wykorzystywany jest do prowadzenia zajęć rekolekcyjnych. **Zespół pałacowy w Skokach** - pałac został wybudowany w połowie XIX wieku. Do pałacu prowadzi aleja obsadzona białymi kasztanowcami, która jest główną drogą parku. Pałac jest użytkowany, jako dom plenerowo - wypoczynkowy Uniwersytetu Artystycznego w Poznaniu. Niezwykle ciekawym obiektem architektonicznym jest dwór w **Stawianach**, mający formę eklektycznej piętrowej willi z umieszczoną z boku ośmioboczną wieżą. Wybudowano go w 1854 roku z inicjatywy ówczesnego właściciela majątku Ferdynada Kalksteina, według projektu Württemberg z Berlina. Do wyjątkowo interesujących należą również zespoły dworsko-folwarczne w **Jabłkowie, Jagniewiczach, Glinnie, Lechlinie, Pawłowie Skockim** (wł. Skarbu Państwa- ANR). **Zespół dworski w Jabłkowie** - dwór w Jabłkowie prawdopodobnie został wybudowany przez Jana Brzeskiego. Jest to dwór klasycystyczny z pierwszej połowy XIX wieku. Mieści się on w centrum parku, frontem zwrócony jest ku wschodowi. Dwór jest

murowany, z dwiema facjatkami z trójkątnymi frontonami, dziesięcioosiowy z dachem dwuspadowym pokrytym dachówką. Park założony został na północ od dworu z założeniem geometrycznego układu dróg, który przetrwał do dziś. Południową część parku założono dopiero w XX wieku w stylu krajobrazowym. **Zespół dworski w Jagniewicach** – dworek w Jagniewicach został wybudowany około 1880 roku przez Buchowskich. Park, który otacza dwór powstał dopiero na początku XX wieku. Powierzchnia parku wynosi 0,65 ha. Murowany, podpiwniczony dworek znajduje się przy zachodniej granicy parku. Dach o konstrukcji dwuspadowej pokryty jest papą. **Zespół dworski w Glinnie** (wł. Skarbu Państwa- ANR) – dwór wzniesiony został w stylu klasycystycznym, w pierwszej połowie XIX wieku. Parterowy budynek jest murowany z wystawką dwuosiową i dobudowaną od frontu werandą. Dach pokryty został dachówką. Od zachodniej strony dworu znajduje się skierowana w stronę południową przybudówka mieszkalna. Park ma kształt wieloboku nieregularnego. **Zespół dworski w Lechlinie** (wł. prywatna) – Dwór został wybudowany na początku XIX wieku, a w 1840 roku dobudowana została wieża. Rozbudowa dworu trwała aż do XX wieku. Dwór został wybudowany na rzucie prostokąta z ryzalitami na osi. Pierwotnie - dwór jest siedmioosiowy, z dachem łamanym, z lukarnami i wystawkami nad ryzalitami, kryty łupkiem. Wieżę pokrywał dach czterospadowy z lukarnami również kryty łupkiem i zakończony strzałką. Park został utworzony przy budowie dworu lub nieco później - w połowie XIX wieku, jego powierzchnia wynosi 2,05ha, Obecnie dwór został odremontowany, a park uporządkowany. Dwór wraz z parkiem w 2006 roku przeszedł w ręce prywatnego właściciela, który dokonał kapitalnego remontu pałacu oraz kompleksowo uporządkował park. Oprócz wspomnianych wcześniej wartościowym dla krajobrazu gminy jest także wpisany do rejestru zabytków **park w Chociszewie** (własność Skarbu Państwa- ANR). **Założony** został w drugiej połowie XIX wieku. Park ma kształt przybliżony do rombu, a jego powierzchnia wynosi 4,1ha. Na terenie parku znajduje się murowany dwór z końca XIX wieku. Niektórym założeniom rezydencjalnym towarzyszą do dziś dobrze zachowane części folwarczne o niemal nie zatartej pierwotnej kompozycji. Przykładami są tu **Glinno, Jabłkowo, Pawłowo Skockie, Roszkowo, Stawiany**. Do wyjątkowych przykładów architektury folwarcznej należą spichlerze w **Pawłowie Skockim, Roszkowie i Stawianach**.

Do wyjątkowo interesujących zaliczyć można **obiekty użyteczności publicznej**, powstałe przeważnie w końcu XIX i początkach XX wieku. Wyjątkowym w skali kraju obiektem zabytkowym jest na terenie gminy **Zespół Zakładu Wychowawczego w**

Antoniewie. Został on wybudowany na początku XX wieku, jako dom dla sierot. W latach 1914-1918 zakład został rozbudowany według projektu przywiezionego z Lombardii. W okresie międzywojennym założono w nim zakład wychowawczy, prowadzony przez salezjanów. Zespół składa się z kompleksu budynków mieszkalnych, szkoły i budynków gospodarczych. Wśród innych na uwagę zasługują **szkoły w Jabłkowie, Lechlinie i Skokach** (własność gminna). Do grupy tej zaliczyć należy również zespół **budynków szkolnych w Pawłowie Skockim** (własność gminna) powstały w pocz. XX wieku. Wyjątkowym budynkiem w skali gminy jest budynek **poczty w Skokach**.

Na terenie gminy zachowały się stosunkowo nieliczne zabytki techniki. W większości związane są z komunikacją kolejową. Przykładem są tu zespoły budynków kolejowych (dworce, domy pracowników kolejowych, budynki gospodarcze) w **Sławie Wielkopolskiej, Skokach i Roszkowie** (własność gminna) powstałe w początkach XX wieku. Wśród obiektów przemysłowych i gospodarczych jest również dawny młyn w **Skokach**. Liczna na terenie gminy jest zabytkowa zabudowa mieszkalna oraz zagrodowa. Zdecydowana większość budynków powstała w końcu XIX wieku oraz w trakcie intensywnej kolonizacji niemieckiej wsi w 1 dekadzie XX wieku. Do najciekawszych przykładów należą zagrody w **Budziszewicach i Potrzebanowie**, domy w **Rejowcu, Skokach i Wysokiej** (własność prywatna).

Na terenie gminy znajduje się **29 zabytkowych cmentarzy**. Ich lokalizację oraz podstawowe informacje dotyczące funkcji, sposobu użytkowania, wielkości i własności prezentuje poniższe tabela.

L.p.	Miejscowość	Wyznanie	Sposób użytkowania cmentarza	Właściciel	Nr działki	Powierzchnia działki
1.	Bliżyce	Poewangelicki	Nieczynny	Gmina Skoki	88	0,18
2.	Brzeźno	Poewangelicki	Nieczynny	Gmina Skoki	26	0,09
3.	Budziszewice	Poewangelicki	Nieczynny	Skarb Państwa ALP	9115/1	0,45
4.	Budziszewice	Poewangelicki	Nieczynny	b.d.	b.d.	b.d.
5.	Chociszewo	Poewangelicki	Nieczynny	b.d.	b.d.	b.d.

6.	Glinno (Niedarzyn)	Poewangelicki	Nieczynny	Gmina Skoki	34	0,12
7.	Grzybowice	Poewangelicki	Nieczynny	Gmina Skoki	63	0,39
8.	Grzybowo	Poewangelicki	Nieczynny	Gmina Skoki	116	0,15
9.	Jabłkowo	Rzymskokatolicki	Nieczynny	Własność kościelna	b.d.	b.d.
10.	Kakulin	Poewangelicki	Nieczynny	Gmina Skoki	105	0,42
11.	Kuszewo	Poewangelicki	Nieczynny	Gmina Skoki	174	0,20
12.	Lechlin	Rzymskokatolicki	Czynny	Parafia p.w. Św. Stanisława w Lechlinie	168	0,40
13.	Lechlinek	Poewangelicki	Nieczynny	Skarb Państwa ALP Nadleśnictwo Durowo	9213/3	b.d.
14.	Łosiniec	Poewangelicki	Nieczynny	SP Wspólnota Wsi obok	84	0,22
15.	Niedźwiedziny	Poewangelicki	Nieczynny	Skarb Państwa	97	0,23
16.	Niedźwiedziny (Dzwonowo)	Poewangelicki	Nieczynny	Skarb Państwa	25	0,15
17.	Potrzeznowo	Poewangelicki	Nieczynny	Gmina Skoki	272	0,25
18.	Potrzeznowo	Poewangelicki	Nieczynny	Gmina Skoki	50	0,11
19.	Potrzeznowo	Poewangelicki	Nieczynny	Gmina Skoki	138	0,26
20.	Raczkowo	Rzymskokatolicki	Czynny	Parafia p.w. Wszystkich Świątych w Raczkowie	20	0,83
21.	Rejowiec	Poewangelicki	Nieczynny	Parafia p.w.	176/1	0,25

22.	Rejowiec	Rzymskokatolicki	Czynny	Parafia p.w. NS Pana Jezusa w Rejowcu	176/1, 177/1	0,50
23.	Rościnnno	Poewangelicki	Nieczynny	Gmina Skoki	30	0,35
24.	Rościnnno	Poewangelicki	Nieczynny	Skarb Państwa ALP	9219/2	0,08
25.	Skoki ul. Antoniewska	Żydowski	Nieczynny	Związek żydowski	1001	0,69
26.	Skoki ul. Rościńska	Rzymskokatolicki	Czynny	Parafia pw. Św. Mikołaja w Skokach	109/1	1,14
27.	Skoki ul. Rościńska	Poewangelicki	Nieczynny	b.d.	b.d.	b.d.
28.	Szczodrochowo	Poewangelicki	Nieczynny	Skarb Państwa ALP Nadleśnictwo Durowo	9198/4	0,35
29.	Wysoka	Poewangelicki	Nieczynny	Gmina Skoki	47	0,21

Szczególnie cennymi obiektami zabytkowymi są także znajdujące się na terenie gminy **stanowiska archeologiczne**, których odnotowano 979 (w tym 927 o znanej lokalizacji). Do najważniejszych zaliczyć należy grodziska w **Glinnie i Brzeźnie, cmentarzysko w Jabłkowie, osadę wielokulturową i cmentarzysko w Sławicy, osadę wielokulturową w Stawianach**. Badania archeologiczne świadczą, iż teren gminy Skoki był intensywnie zasiedlony w pradziejach, średniowieczu i czasach nowożytnych, a osadnictwo skoncentrowane było głównie wzdłuż cieków wodnych. Na obszarze gminy wyróżniono kilka szczególnych skupisk osadniczych w rejonach: **Potrzeznowo- Brzeźno, Skoki, Lechlin, Łosiniec-Roszkowo, Rościnnno- Grzybowice, Pawłowo Skockie- Stawiany-Wysoka, Jabłkowo**. Do wyjątkowych należy średniowieczny kompleks osadniczy w **Dzwonowie** (Niedźwiedziny- Dzwonowo, stan. 5, 6, 24, 26- AZP 48-29/138, 139, 164, 166). W 2014 r., na polach uprawnych zlokalizowanych na północ od dzisiejszych zabudowań Dzwonowa

zidentyfikowano relikty średniowiecznego miasta (Niedźwiedziny-Dzwonowo, stan. 6- AZP 48-29/139). Odkrycia dokonano dzięki analizie zdjęć lotniczych, na których zaobserwowano różnice w wysokości i barwie dojrzewającego zboża, wskazujące na istnienie pozostałości zabudowy. Średniowieczne Dzwonowo posiadało kwadratowy rynek o wymiarach około 69 x 69 m. Przy jego każdej pierzei znajdowało się 5 parcel z drewnianymi domostwami. Zabudowa rozwijała się też wzdłuż dróg wybiegających z rynku na północ i południe, a ośrodek mogło jednorazowo zamieszkiwać ponad 200 osób. Miasto otoczone było wałami ziemnymi, częściowo zachowanymi się do dziś. Na południowy-wschód od rynku zlokalizowany był drewniany kościół p.w. Św. Michała z przykościelnym cmentarzem ((Niedźwiedziny-Dzwonowo, stan. 24- AZP 48-29/164), a około 300 m od miasta za rzeką Dzwonkówką istniała średniowieczna siedziba rycerska, a w czasach nowożytnych dwór (Niedźwiedziny-Dzwonowo, stan. 5- AZP 48-29/138). Odkryty układ średniowiecznego miasta Dzwonowo zalicza się do najcenniejszych stanowisk archeologicznych w Wielkopolsce. Na terenie Polski odkryto do tej pory tylko kilka tego typu obiektów, min. Stare Szamotuły i Nieszawę koło Torunia. Obszar ten przeznaczony jest do wpisania do rejestru zabytków.

3.1. Obiekty zabytkowe, nieruchomości wpisane do rejestru zabytków, o największym znaczeniu dla gminy Skoki

ANTONIEWO

1/ ZESPÓŁ ZAKŁADU WYCHOWACZEGO, OB. MŁODZIEŻOWY OŚRODEK WYCHOWAWCZY IM. J. KORCZAKA W MIEJSCOWOŚCI ANTONIEWO,

nr rej.:292/Wlkp/A z 11.04.2006

tj.:

- a/ szkoła, ob. budynek administracyjny (nr 11), mur. 1914,
- b/ dom nr 2 (ob. nr 3), mur. pocz. XX,
- c/ Internat I dom nr 3 (ob. nr 4), mur., 1914,
- d/ Internat II- dom nr 4 (ob. nr 5), mur., 1914,
- e/ Internat III- dom nr 5 (ob. 6), mur., 1914,
- f/ dom nr 9, mur., l. 20-30 XX,

- g/ budynek mieszkalny nauczycieli- dom nr 10, mur. 1914,
- h/ ogrodzenie z bramą, mur., 1936.

CHOCISZEWO

2/ PARK, 2 poł. XIX,

nr rej.:1981/A z 07.12.1984.

GLINNO

3/ ZESPÓŁ DWORSKI:

a/ dwór, mur. 1 poł. XIX,

nr rej.:253/A z 29.10.1968,

b/ park krajobrazowy, poł. XIX,

nr rej.:2167/A z 26.10.1988.

JABŁKOWO

4/ ZESPÓŁ KOŚCIOŁA FILIANEGO P.W. ŚW. MICHAŁA ARCHANIOLA:

a/ kościół, drew., 1754,

nr rej.: 880/Wlkp/A z 31.12.1958,

b/ cmentarz przykościelny, XV-XIX

nr rej. 880/Wlkp/A z 16.01.2013.

5/ ZESPÓŁ DWORSKI:

nr rej.: 788/Wlkp/A z 11.03.1970,
28.10.1986 i 25.03.2005

a/ pałac, mur., 1 poł. XIX- XX,

b/ park krajobrazowy, 1 poł. XIX

JAGNIEWICE

6/ ZESPÓŁ DWORSKI

nr rej.:32/Wlkp/A z 15.06.2000.

a/ dwór, mur., ok.1880 r.

b/ park, XIX-XX

LECHLIN

7/ ZESPÓŁ KOŚCIOŁA PARAFIALNEGO P.W. ŚW. STANISŁAWA BISKUPA

a/ kościół, mur. 1839-1840, dobud. wieży z kruchtą zach. 1850,

nr rej.:1015/A z 11.03.1970.

8/ ZESPÓŁ DWORSKI

nr rej.:734/ Wlkp./A z 11.03.1970 i
27.06.1985

a/ dwór, ob. przedszkole, mur. pocz. XIX w,

b/ park,

PAWŁOWO SKOCKIE,

9/ ZESPÓŁ DWORSKI

nr rej.:2105/A z 03.11.1986.

a/ pałac, mur., 1 poł. XIX, rozbud. i przebud. l. 70 XIX i pocz. XX.

b/ park, ok. poł. XIX.

POMARZANKI

10/ PARK, XIX/XX,

nr rej.:2023/A z 11.09.1985.

RACZKOWO

11/ ZESPÓŁ KOŚCIOŁA PARAFIALNEGO, P.W. WSZYSTKICH ŚWIĘTYCH

a/ kościół, drewn., 1780-1782, rest. 1870, nr rej.:2461/A z 14.10.1933.

REJOWIEC

12/ ZESPÓŁ KOŚCIOŁA EWANGELICKIEGO, OB. PARAFIALNEGO RZYMSKO-KATOLICKIEGO P.W. NAJŚWIĘTSZEGO SERCA PANA JEZUSA.

nr rej.:1161/A z 16.07.1970.

a/ zbór kalwiński, ob. kościół, drewn., 1820.

b/ dzwonnica, drewn., 1820.

ROSZKOWO

13/ ZESPÓŁ PAŁACOWY

a/ pałac, mur., 1844, rozbud. 2 poł. XIX, nr rej.:1094/A z 29.04.1970.

ROŚCINNO

14/ ZESPÓŁ PAŁACOWY

nr rej.:2234/A z 22.05.1992.

a/ pałac, mur., 2 poł. XIX, rozbud. 1981.

b/ park, 2 poł. XIX.

SKOKI

15/ ZESPÓŁ KOŚCIOŁA PARAFIALNEGO P.W. ŚW MIKOŁAJA BISKUPA

a/ kościół, szach., 1737, restaur. 1787, 1846, 1911, 1953 nr rej.:1162/A z 16.07.1970.

16/ KOŚCIÓŁ EWANGELICKI, OB. RZYM.- KAT. FIL. P. W. ŚW. APOSTOŁÓW
PIOTRA i PAWŁA, mur 1855-1856, nr rej.:2627/A z 31.08.1997.

17/ ZESPÓŁ PAŁACOWO-PARKOWY

nr rej.:1728/A z 29.04.1975.

a/ pałac, mur., ok. 1870.

b/ park, ok. 1870.

STAWIANY

18/ ZESPÓŁ DWORSKO-FOLWARCZNY

a/ dwór, mur., 1854, proj. Württemberg z Berlina (?), nr rej.:1512/A z 11.04.1974.

b/ park krajobrazowy, poł. XIX, nr rej.:2012/A z 12.08.1985.

c/ spichlerz, mur., ok. 1860, nr rej.:1544/A z 04.07.1974.

3.2. Obiekty z terenu gminy Skoki ujęte w gminnej ewidencji zabytków

Obiekty podkreślone kolorem żółtym są własnością gminy Skoki.

ANTONIEWO

1/ ZESPÓŁ ZAKŁADU WYCHOWACZEGO, OB. MŁODZIEŻOWY OŚRODEK WYCHOWAWCZY IM. J. KORCZAKA W MIEJSCOWOŚCI ANTONIEWO:

a/ szkoła, ob. budynek administracyjny (nr 11), mur. 1914,

b/ dom nr 1 (ob. nr 2), mur., pocz. XX,

- c/ dom nr 2 (ob. nr 3), mur. pocz. XX,
- d/ Internat I dom nr 3 (ob. nr 4), mur., 1914,
- e/ Internat II- dom nr 4 (ob. nr 5), mur., 1914,
- f/ Internat III- dom nr 5 (ob. 6), mur., 1914,
- g/ dom nr 9, mur., l. 20-30 XX,
- h/ budynek mieszkalny nauczycieli- dom nr 10, mur. 1914,
- i/ budynek gospodarczy nr 1/2 (ob. nr 2), 1 ćw. XX,
- j/ budynek gospodarczy nr 4/5, 1 ćw. XX,
- k/ ogrodzenie z bramą, mur., 1936.

ANTONIEWO GÓRNE

2/ ZESPÓŁ DWORSKO-FOLWARCZNY:

- a/ dwór (rządówka), mur 4 ćw. XIX, rozbud. l.40. XX,
- b/ stajnia, mur. 4 ćw. XIX,
- c/ obora i świnia, mur. 4 ćw. XIX,
- d/ jałownik, mur. 4 ćw. XIX,
- e/ spichlerz i stodoła, mur. 4 ćw. XIX.

BLIŻYCE

- 3/ SZKOŁA, mur. 1 ćw. XX w.- całkowicie przebudowana.
- 4/ SPICHLERZ DWORSKI (OB. DOM Z CZĘŚCIĄ GOSP.), mur. 1874.
- 5/ DOM NR 9 (PODWORSKI), mur., k. XIX.
- 6/ DOM NR 13, mur., 2 dek. XX.
- 7/ DOM NR 20, mur., 2 dek. XX.
- 8/ DOM NR 23, mur., 1 dek. XX.
- 9/ DOM NR 29, mur., k. XIX.
- 10/ CMENTARZ EWANGELICKI, XIX, nieczynny, pow. ok. 0.18 ha.
- 11/ DOM NR 8, mur. 1912.

BRZEŻNO

12/ SZKOŁA (OB. DOM NR 16), mur., pocz. XX.

13/ ZESPÓŁ DWORSKO- FOLWARCZNY:

- a/ dwór z oficyną, mur., 2 poł. XIX,
- b/ obora, mur., 2 poł. XIX,
- c/ budynek inwentarski ze spichlerzem, mur. 2 poł. XIX.

14/ DOM NR 5, mur., k. XX w., przeb. l. 80 XX.

15/ CMENTARZ EWANGELICKI, XIX, nieczynny, pow. ok. 0.09 ha.

BUDZISZEWICE

16/ DOM NR 3, mur., pocz. XX.

17/ DOM NR 6, mur., pocz. XX.

18/ DOM NR 8, mur., pocz. XX.

19/ DOM NR 18 (dawna zagroda), mur., 1908.

20/ ZAGRODA NR 5:

- a/ dom, mur. k. XIX,
- b/ obora, mur. k. XIX,
- c/ chlew, mur. k. XIX,
- d/ stodoła, mur., 1900.

21/ ZAGRODA NR 9:

- a/ dom, mur.-glin. k. XIX,
- b/ obora, mur. l. 20. XX.

22/ CMENTARZ EWANGELICKI, XIX, nieczynny, pow. ok. 1,29 ha.

23/ CMENTARZ EWANGELICKI, XIX, nieczynny, pow. b.d.

CHOCISZEWO

24/ POZOSTAŁOŚCI ZESPOŁU DWORSKIEGO:

- a/ dwór (rządówka), mur.-glin., pocz. XX,

b/ oficyna dworska, mur. 2 dek. XX,

c/ park, 2 poł. XIX,

d/ gorzelnia (przebud.), mur 2 poł. XIX,

e/ dom mieszkalny-dwojak, ob. nr 10, mur., pocz. XX.

25/ CMENTARZ EWANGELICKI, XIX, nieczynny, pow. b.d.

DZWONOWO

26/ STODOŁA W DAWNYM ZESPOLE OWCZARNI, drewn., ok. poł. XIX.

GLINNO

27/ ZESPÓŁ DWORSKO-FOLWARCZNY:

a/ dwór, mur. 1 poł. XIX, dobud. oficyna 1920, rozbud. oficyna 1933,

b/ stajnia z kuźnią, wozownią i stelmacharnią, mur., 1927,

c/ spichlerz, mur., l. 20 XX,

d/ obora, mur., l. 20 XX,

e/ stodoła, mur., l. 20 XX,

f/ park krajobrazowy, 1 poł. XIX,

g/ czworaki- wszystkie gruntownie przebudowane

h/ brama z ogrodzeniem, mur. l. 20. XX w.

28/ CMENTARZ EWANGELICKI, XIX nieczynny, pow. ok. 0.12 ha.

GRZYBOWICE

29/ DAWNA SZKOŁA OB. DOM NR 4, mur., pocz. XX.

30/ DOM NR 6, mur., pocz. XX.

31/ ZAGRODA NR 2:

a/ stodoła, mur., pocz. XX,

b/ chlew, mur., pocz. XX.

32/ CMENTARZ EWA, EWANGELICKI, XIX, nieczynny, pow. ok. 0.39 ha.

GRZYBOWO

33/ CMENTARZ EWANGELICKI, XIX nieczynny, pow. ok. 0.15 ha.

JABŁKOWO

34/ ZESPÓŁ KOŚCIOŁA FILIANEGO P.W. ŚW. MICHAŁA ARCHANIOLA:

a/ kościół, drewn., 1754,

b/ dzwonnica, drewn., 1754,

c/ cmentarz przykościelny, XV-XIX,

d/ grobowiec rodziny Brzeskich, mur., 1 poł. XIX.

35/ ZESPÓŁ PAŁACOWO-FOLWARCZNY:

a/ pałac, mur., 1 poł. XIX, dobud. Skrzydeł pn. i pd., k. XIX lub p. XX,

b/ oficyna, mur. pocz. XX, przebud. l. 70 XX,

c/ gorzelnia, mur. 1905,

d/ park krajobrazowy, 1 poł. XIX,

e/ dom pracowników folwarcznych nr 3, mur., pocz. XX, przeb. l. 70 XX,

f/ dom pracowników folwarcznych nr 4, mur., pocz. XX,

g/ dom pracowników folwarcznych nr 5, mur., pocz. XX,

h/ dom pracowników folwarcznych nr 9, mur., pocz. XX,

i/ dom pracowników folwarcznych nr 10, mur., l. 20 XX,

j/ dom pracowników folwarcznych nr 11, mur., pocz. XX,

k/ dom pracowników folwarcznych nr 13 (dawn. 11), pocz. XX.

36/ SZKOŁA (nr 12), mur., pocz. XX.

JABŁKÓWKO

37/ PARK KRAJOBRAZOWY, XIX.

JAGNIEWICE

38/ ZESPÓŁ DWORSKO-FOLWARCZNY:

a/ dwór, mur., ok. 1880,

- b/ stajnia (ob.budynek gospodarczy), mur. 1928,
- c/ dom nr 8 (czworak), mur. pocz. k. XIX,
- d/ dom nr 9 (czworak), mur. pocz. XX,
- e/ rządcówka ob. dom nr 11, pocz. XX,
- f/ park krajobrazowy XIX-XX.

KAKULIN

- 39/ SZKOŁA, mur., pocz. XX.
- 40/ DOM NR 8, mur., pocz. XX (przebud.).
- 41/ DOM NR 13, mur., pocz. XX.
- 42/ DOM NR 16 (OB. KLUB), mur. 1898, cz. przebud. l.70 XX.
- 43/ DOM NR 17, drewn. Około poł. XIX.
- 44/ DOM NR 18 (ob.19), mur., 4 ćw. XIX
- 45/ CMENTARZ EWANGELICKI, XIX, nieczynny, pow. ok. 0.42 ha.

KUSZEWO

- 46/ SZKOŁA, mur., pocz. XX.
- 47/ DOM NR 6, mur., 2 dek. XX.
- 48/ DOM NR 12, mur.- szach., l. 20. XX.
- 49/ DOM NR 13, mur., pocz. XX.
- 50/ DOM NR 19, mur., k. XIX.
- 51/ CMENTARZ EWANGELICKI, XIX/XX, nieczynny, pow. ok. 0.20 ha.

LECHLIN

52/ ZESPÓŁ KOŚCIOŁA PARAFIALNEGO P.W. ŚW STANISŁAWA BISKUPA:

- a/ kościół, mur. 1839-1840, dobud. wieży z kruchtą zach. 1850,
- b/ ogrodzenie z bramą, mur. ok. 1850,
- c/ plebania, mur. pocz. XX,
- d/ stodoła, szach. pocz. XX,

e/ cmentarz przykościelny, XIX,

f/ dom nr 8, mur., XIX/XX,

53/ SZKOŁA, mur. pocz. XX, rozbud. l.80/90 XX.

54/ ZESPÓŁ DWORSKO-FOLWARCZNY:

- a/ dwór, ob. Dom mieszkalny, mur. pocz. XIX w, dobud. wieży 1840,
- b/ stajnia, mur., l. 20 XX,
- c/ obora, mur., l. 20 XX, przebudź,
- d/ stodoła ze spichlerzem, mur. 1921,
- e/ czworak (ob. nr 26), mur., ok. poł. XIX,
- f/ park krajobrazowy, XIX.

55/ CMENTARZ RZYMSKO-KATOLICKI, XIX/XX czynny, pow. ok. 0.40 ha.

LECHLINEK

56/ CMENTARZ EWANGELICKI, XIX/XX nieczynny, pow. b.d.

ŁOSINIEC

57/ SZKOŁA (OB. DOM NR 25), mur. pocz. XX.

58/ DOM NR 27, mur., 1904.

59/ DOM NR 29, mur., k. XIX, przeb. poł. XX.

60/ CMENTARZ EWANGELICKI, XIX, nieczynny, pow. ok. 0.22 ha.

MIĄCZYNEK

61/ SZKOŁA (OB. DOM NR 7), mur., 1 ćw. XX.

62/ POZOSTAŁOŚCI ZESPOŁU DWORSKIEGO:

- a/ dwór, mur., l. 20 XX,
- b/ oficyna dworska, l. 20 XX.

63/ BUDYNEK GOSPODARCZY, OB. DOM NR 1, mur. pocz. XX.

64/ CMENTARZ EWANGELICKI, XIX, nieczynny, pow. ok. 0.22 ha.

NIEDŹWIEDZINY

65/ ZAGRODA NR 9:

- a/ dom, mur., 1910-1915,
- b/ chlew, mur., pocz. XX.

66/ DOM NR 2, mur. pocz. XX.

67/ DOM NR 8, mur., pocz. XX.

68/ DOM NR 14, mur., pocz. XX.

69/ CMENTARZ EWANGELICKI, XIX, nieczynny, pow. ok. 0.23 ha.

70/ CMENTARZ EWANGELICKI, XIX, nieczynny, pow. ok. 0.15 ha.

PAWŁOWO SKOCKIE

71/ ZESPÓŁ SZKOŁY:

- a/ szkoła I, mur. pocz. XX,
- b/ szkoła II, mur. pocz. XX,
- c/ budynek gospodarczy, mur., pocz. XX.

72/ ZESPÓŁ PAŁACOWO-FOLWARCZNY:

- a/ pałac, mur., 1 poł. XIX, rozbud. i przebud. l. 70 XIX i pocz. XX,
- b/ park krajobrazowy, ok. poł. XIX,
- c/ rządówka, mur., pocz. XX,
- d/ gorzelnia, mur., k. XIX,
- e/ spichlerz, mur., k. XIX,
- f/ obora I, mur., pocz. XX,
- g/ obora II, mur. pocz. XX.

POMARZANKI

73/ POZOSTAŁOŚCI ZESPOŁU DWORSKO- FOLWARCZNEGO:

- a/ park, k. XIX w.

POTRZANOWO

74/ DOM NR 3, drew. l. 40 XX.

75/ DOM NR 5, mur., pocz. XX.

76/ PAŁAC (DAW. DOM NR 88, OB. ul. Włókna 18), mur., l. 20 XX.

77/ PARK DWORSKI, XIX/XX.

78/ SZKOŁA (OB. DOM NR 3), mur. pocz. XX- Szkolna 1.

79/ SZKOŁA (DAWN. POTRZANOWO KOLONIA), mur. pocz. XX- ul. Kolonia 3.

80/ SZKOŁA (DAWN. DOM NR 29, OB. NR 69), mur. pocz. XX- ul. Smołarki 3.

Ul. Skocka

81/ ZAGRODA NR 37:

- a/ dom, mur., pocz. XX,

82/ DOM NR 40, mur., pocz. XX.

83/ ZAGRODA NR 42:

- a/ dom, mur. pocz. XX,
- b/ obora, mur., pocz. XX.

81/ CMENTARZ EWANGELICKI, XIX, nieczynny, pow. ok. 0.25 ha.

84/ CMENTARZ EWANGELICKI, XIX, nieczynny, pow. ok. 0.11 ha.

85/ CMENTARZ EWANGELICKI, XIX, nieczynny, pow. ok. 0.26 ha.

RACZKOWO

86/ ZESPÓŁ KOŚCIOŁA PARAFIALNEGO, P.W. WSZYSTKICH ŚWIĘTYCH:

- a/ kościół, drewn., 1780-1782, rest. 1870,
- b/ dzwonnica, drew. 1780.
- c/ cmentarz przykościelny, XIX,
- d/ plebania, mur. k. XIX,
- e/ budynek gospodarczy, mur., XIX/XX,
- f/ kaplica, mur., XIX/XX.

87/ POZOSTAŁOŚCI ZESPOŁU FOLWARCZNEGO:

a/ obora, mur. XIX/XX,

b/ stodoła (ob. magazyn), mur. XIX/XX.

88/ CMENTARZ RZYMSKO-KATOLICKI, XIX, czynny, pow. 0.83 ha.

RAKOJADY

89/ POZOSTAŁOŚCI ZESPOŁU DWORSKO-FOLWARCZNEGO:

a/ dwór, mur., pocz. XX,

b/ spichlerz z wozownią, mur., pocz. XX.

REJOWIEC

90/ ZESPÓŁ KOŚCIOŁA EWANGELICKIEGO, OB. PARAFIALNEGO RZYMSKO-KATOLICKIEGO P.W. NAJŚWIĘTSZEGO SERCA PANA JEZUSA:

a/ kościół, drew., 1820,

b/ dzwonnica, drew., 1820.

91/ ZESPÓŁ SZKOŁY:

a/ szkoła, mur. l. 20 XX,

b/ budynek gospodarczy, mur. l. 20 XX.

92/ DOM NR 11, mur., l. 20-30 XX.

93/ DOM NR 21, mur., 1939.

94/ BUDYNEK GOSPODARCZY PRZY DOMU NR 21, mur., pocz. XX.

95/ DOM NR 26, mur., pocz. XX.

96/ DOM NR 27, mur., 1 ćw. XX.

97/ DOM NR 28, mur., pocz. XX.

98/ DOM NR 29, mur., pocz. XX.

99/ CMENTARZ EWANGELICKI, XIX/XX, nieczynny, pow.ok.0.25

100/ CMENTARZ RZYMSKO-KATOLICKI, 1/ 2 poł. XX (?), czynny, pow. 0.50 ha.

101/ PARK KRAJOBRAZOWY, XIX.

ROSZKOWO

102/ ZESPÓŁ DWORCA KOLEJOWEGO:

a/ dworzec, mur. pocz. XX.

b/ szaleć, mur., pocz. XX.

103/ ZESPÓŁ PAŁACOWO-FOLWARCZNY:

a/ pałac, mur., 1844, rozbud. 2 poł. XIX, remont, po 1945 i l. 80. XX,

b/ park krajobrazowy, 1 poł. XIX,

c/ rządówka, mur. , pocz. XX,

d/ stajnia, mur., k. XIX,

e/ obora I, mur. k. XIX,

f/ obora II, mur. pocz. XX,

g/ chlewnia, mur. k. XIX,

h/ spichlerz, mur. k. XIX,

i/ stodoła, mur. k. XIX,

j/ gorzelnia, mur., k. XIX,

ROŚCINNO

104/ ZESPÓŁ PAŁACOWY:

a/ pałac, mur., 2 poł. XIX, rozbud. 1981,

b/ park krajobrazowy, 2 poł. XIX.

105/ SZKOŁA, OB. DOM NR 24, mur. pocz. XX.

106/ BUDYNEK REMIZY, mur. pocz. XX. (1903?).

107/ DOM NR 2 (DAW. OBORA FOLWARCZNA), mur. pocz. XX.

108/ DOM NR22 (DAW. FOLWARCZNY), mur., pocz. XX.

109/ CMENTARZ EWANGELICKI, XIX/XX nieczynny, pow. ok. 0.35 ha.

110/ CMENTARZ EWANGELICKI, XIX, nieczynny, pow. ok. 0.08 ha.

SKOKI

111/ UKŁAD URBANISTYCZNY, od XVI do XIX wieku

112/ ZESPÓŁ KOŚCIOŁA PARAFIALNEGO P.W. ŚW MIKOŁAJA BISKUPA:

a/ kościół, szach., 1737, restaur. 1787, 1846, 1911, 1953,

b/ plebania (ob. ul. Kościelna 7), mur., l. 80. XIX,

c/ brama mur., XIX.

113/ KOŚCIÓŁ EWANGELICKI, OB. RZYM.- KAT. FIL. P. W. ŚW. APOSTOŁÓW PIOTRA I PAWŁA, mur 1855-1856, zburzenie górnej cz. wieży po 1970, cz. odbud. po 1990.

114/ ZESPÓŁ PAŁACOWO-PARKOWY:

a/ pałac, mur., ok. 1870,

b/ park krajobrazowy, ok. 1870.

115/ ZESPÓŁ DWORCA KOLEJOWEGO:

a/ dworzec, mur. ok. 1900,

b/ budynek gospodarczy, mur., ok. 1900,

c/ magazyn kolejowy, mur., ok. 1900,

d/ wieża ciśnień, mur., ok. 1900,

e/ dom pracowników kolejowych- ul. Ciastowicza 2, mur. ok. 1900,

f/ dom pracowników kolejowych- ul. Ciastowicza 4, mur. ok. 1900,

g/ dom pracowników kolejowych- ul. Ciastowicza 6, mur. ok. 1900,

h/ budynek gospodarczy – ul. Ciastowicza 4/6.

116/ POCZTA – ul. Kościelna, mur., pocz. XX.

117/ SZKOŁA – Poznańska nr 2, mur., ok. 1900.

118/ MŁYN (OB. DOM)- ul. Parkowa 7, mur. 1885, remont l. 80 XX.

119/ SPICHLERZ (OB. DOM)- ul. Zamkowa 5, mur. 2 poł. XIX.

120/ ZESPÓŁ RZEŻNI- ul. Rogozińska 8:

a/ 2 budynki gospodarcze,

b/ dom, mur (dawn. Budynek administracyjny), l. 80. XIX.

121/ GOSPODA SONNENBURGA (OB. DOM), ul. Jana Pawła II 19

Ul. Ciastowicza

122/ DOM NR 9, mur., ok. 1900.

Ul. Jana Pawła II

123/ DOM NR 1, mur., ok. 1900.

124/ DOM NR 2, mur., 2 poł. XIX

125/ DOM NR 3, mur., ok. 1905.

126/ DOM NR 7, mur., l. 80 XX.

127/ DOM NR 11, mur., ok. 1914.

128/ DOM NR 13, mur., 2 poł. XIX.

129/ DOM NR 17, mur., 2 poł. XIX.

130/ DOM NR 21, mur., ok. 1914.

131/ DOM NR 23, mur., ok. 1900.

132/ DOM NR 24, mur., pocz. 2 poł. XIX.

133/ DOM NR 25/27, mur., 4 ćw. XIX.

134/ DOM NR 28, mur., pocz. XX.

135/ DOM NR 30, mur., XIX/XX.

136/ DOM NR 35, mur., ok. poł. XIX.

137/ DOM NR 37, mur., pocz. XX.

138/ DOM NR 41, mur., ok. 1900.

139/ DOM NR 43, mur., pocz. XX.

140/ DOM NR 45, mur., pocz. XX.

Ul. Kazimierza Wielkiego

141/ DOM NR 3, mur., ok. 1880.

142/ DOM NR 7, mur., ok. 1910.

143/ DOM NR 8, mur., ok. 1900.

144/ DOM NR 9, mur., ok. 1910.

145/ DOM NR 10, mur., ok. 1900.

146/ DOM NR 12, mur., ok. 1900.

147/ DOM NR 18, mur., ok. 1900.

Pl. Kościelny

148/ DOM NR 1, mur., ok. 1880.

Ul. Kościelna

149/ DOM NR 2, mur., XIX/XX.

150/ DOM NR 4, mur., 1900.

151 DOM NR 15, mur., XIX/XX.

Ul. Kręta

152/ DOM NR 2, mur., ok. 1900.

Ul. Parkowa

153/ DOM NR 2, mur., 1 poł. XIX.

154/ DOM NR 5, mur., 1907.

155/ DOM NR 6, mur.pocz. XX.

Pl. Powstańców Wielkopolskich

156/ DOM NR 1, mur., k. XIX.

157/ DOM NR 3, mur., l. 80 XIX.

158/ DOM NR 4, mur., ok. 1900.

159/ DOM NR 5, mur., 1913.

160/ DOM NR 6, mur., ok.1900.

161/ DOM NR 7, mur., ok.1900.

162/ DOM NR 8, mur., ok. poł. XIX.

163/ DOM NR 9, mur.-szach. k. XVIII.

164/ DOM NR 11, mur., 2 poł. XIX.

165/ DOM NR 13, mur., ok. 1900.

166/ DOM NR 14, mur., 1 poł. XIX.

167/ DOM NR 18, mur., k. XIX.

Ul. Poznańska

168/ DOM NR 4, mur., ok. 1900.

169/ DOM NR 12, mur., ok. 1900.

170/ DOM NR 13, mur., ok. 1900.

171/ BUDYNEK GOSPODARCZY PRZY NR 6, mur.

Ul. Rakojedzka

172/ DOM NR 2, mur.,1933.

Ul. Rogozińska

173/ DOM NR 11 (OB. NR 9), mur., l. 80 XX.

Ul. Rynkowa

174/ DOM NR 2, mur. pocz. XX.

175/ DOM NR 4, mur. k. XIX.

Ul. Rościńska

176/ DOM NR 5, mur., po poł. XIX.

177/ DOM NR 19, mur., przed 1910.

Pl. Strażacki

178/ DOM NR 4, mur, XIX/XX.

Ul. Strumykowa

179/ DOM NR 4, mur.,

Ul. Wągrowiecka

180/ DOM NR 4, mur., 1905.

181/ DOM NR 6, mur., 1910.

182/ DOM NR 8, mur., 1905.

Ul. Wodna

183/ DOM NR 1, mur., pocz. XX.

184/ WARSZTAT, mur., 1 ćw. XX.

185/ CMENTARZ RZYMSKO-KATOLICKI, XIX/XX, ul. Rościńska, czynny, pow. 1.14 ha.

186/ CMENTARZ ŻYDOWSKI, XIX, ul. Antoniewska, nieczynny, pow. 0.69 ha.

187/ CMENTARZ EWANGELICKI, XIX, ul. Rościńska, nieczynny, pow. b.d.

SŁAWA WIELKOPOLSKA

188/ ZESPÓŁ DWORCA KOLEJOWEGO:

a/ dworzec, mur., 1 dek. XX.

b/ dom pracowników kolejowych, mur., 1 dek. XX.

STAWIANY

189/ ZESPÓŁ DWORSKO-FOLWARCZNY:

a/ dwór, mur., 1854, proj. Württemberg z Berlina (?),

b/ park krajobrazowy, poł. XIX,

c/ obora, mur., pocz. XX, przebud. l. 60 XX,

d/ spichlerz, mur., ok. 1860,

e/ kuźnia, ob. garaż, mur., 1840,

f/ czworak, mur., ok. poł. XIX, przebud.

190/ LEŚNICZÓWKA, mur., pocz. XX.

191/ ZESPÓŁ DWORCA KOLEJOWEGO:

a/ dworzec (ob. dom nr 19), mur. pocz. XX,

b/ szalet, mur. pocz. XX,

c/ dom pracowników kolejowych (ob. nr 20), mur. pocz. XX.

SZCZODROCHOWO

192/ ZAGRODA NR 1:

a/ dom, mur., 1 ćw. XX,

b/ chlew, mur., 1 ćw. XX.

193/ DOM NR 2, mur., 1913.

194/ DOM NR 4, mur., 2 dek. XX.

195/ DOM NR 9, mur., 1 ćw. XX, cz. przebud. l. 50 XX.

196/ DOM NR 11, mur., pocz. XX.

197/ CMENTARZ EWANGELICKI, XIX, nieczynny, pow. ok. 0.35 ha.

WYSOKA

198/ SZKOŁA, OB. DOM NR 9, mur., 1895.

199/ ZESPÓŁ DWORSKO-FOLWARCZNY:

a/ dwór (ob. nr 18), mur. 4 ćw. XIX,

b/ rządcówka (ob. nr 17), mur. 4 ćw. XIX,

c/ obora, mur., 4 ćw. XIX,

d/ stodoła, mur., 4 ćw. XIX,

e/ kurnik, mur., 4 ćw. XIX,

f/ dom nr 17a, mur., 1 dek. XX,

g/ dom pracowników folwarcznych- trojak ob. 11, mur. 4 ćw. XIX.

200/ DOM NR 8, mur. pocz. XX.

201/ ZAGRODA NR 10

a/ dom, mur., pocz. XX,

b/ stodoła z oborą, mur./drew. pocz. XX.

202/ CMENTARZ EWANGELICKI, XIX, nieczynny, pow. ok. 0.21 ha.

3.3. Wykaz najcenniejszych zabytków ruchomych na terenie gminy

Na terenie Gminy Skoki, znajdują się zabytki ruchome w kościołach p.w. **Św. Mikołaja w Skokach**, kościoła p.w. **Wszystkich Świętych w Raczkowie**, kościoła p.w. **Św. Michała Archaniola w Jabłkowie** (wpisane do rejestru zabytków) oraz wyposażenie kościoła p.w. **Św. Stanisława Biskupa w Lechlinie** oraz dawnego kościoła ewangelickiego, obecnie rzymsko- katolickiego p.w. **Najświętszego Serca Pana Jezusa w Rejowcu**. Ponad to na terenie gminy znajdują się liczne kapliczki, figury i krzyże przydrożne.

JABŁKOWO

1/ WYPOSAŻENIE I WYSTRÓJ KOŚCIOŁA P.W. ŚW. MICHAŁA ARCHANIOLA
nr rejestru 131/Wlkp/B z 19.08.2008r. - 26 pozycji

RACZKOWO

2/ WYPOSAŻENIE I WYSTRÓJ KOŚCIOŁA P.W. WSZYSTKICH ŚWIĘTYCH
nr rejestru 223/Wlkp/B z 23.04.2012r- 17 pozycji

SKOKI

3/ WYPOSAŻENIE I WYSTRÓJ KOŚCIOŁA P.W. ŚW. MIKOŁAJA BISKUPA w Skokach
nr rejestru 132/Wlkp/B z dnia 19.08.2008r., - 40 pozycji

3.4. Krajobraz kulturowy – obszarowe wpisy do rejestru zabytków

3.4.1. Historyczne założenie urbanistyczne

SKOKI

Historyczny układ urbanistyczny miasta Skoki powstały od XVI do XIX wieku, nie jest wpisany do rejestru zabytków. Strefa ochrony układu urbanistycznego obejmuje obszar wyznaczony od zachodu i częściowo od północy korytarzem Małej Welny, włącznie ze wzgórzem, na którym zlokalizowany jest dawny kościół ewangelicki. Od południa granicą strefy jest rów u podnóża wyniesienia, a od wschodu zabudowa ul. Ciastowicza wraz z założeniem pałacowo – parkowym.

3.4.2. Spis zabytkowych parków na terenie gminy

Na terenie Gminy Skoki zlokalizowanych jest 13 parków w tym 10 wpisanych do rejestru zabytków (patrz pkt. 3.1 i 3.2).

3.5. Zabytki archeologiczne

3.5.1. Wykaz stanowisk archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków z terenu gminy Skoki:

BRZEŻNO

1/ GRODZISKO STOŻKOWATE (BRZEŻNO STAN. 1- AZP 47-29/4), nr rej. 2055/A z 20.01.1986.

GLINNO

2/ GRODZISKO STOŻKOWATE (GLINNO STAN. 1- AZP 47-31/1), nr rej. 1745/A z 27.02.1976.

JABŁKOWO

3/ CMENTARZYSKO POPIELNICOWE KULTURY POMORSKIEJ (JABŁKOWO STAN. 1-AZP 47-31/46), nr rej. 1656/A z 14.12.1974.

SŁAWICA

4/ STANOWISKO WIELOKULTUROWE- OSADA i CMENTARZYSKO (SŁAWICA STAN. 1- AZP 48-29/127), nr rej. 2334/A z 01.02.1995.

STAWIANY

5/ STANOWISKO WIELOKULTUROWE (STAWIANY STAN. 48- AZP 48-30/95), nr rej. 103/Wlkp/C z 15.03.2012 (daw. 2336/A z 02.02.1995).

3.5.2. Stanowiska o własnej formie krajobrazowej z terenu gminy

BRZEŻNO

GRODZISKO STOŻKOWATE (BRZEŻNO STAN. 1), nr rej. 2055/A z 20.01.1986.

GLINNO

GRODZISKO STOŻKOWATE (GLINNO STAN.1- AZP 47-31/1), nr rej. 1745/A z 27.02.1976.

JABŁKOWO

GRODZISKO STOŻKOWATE (JABŁKOWO, STAN. 2- AZP 47-31/47).

POMARZANKI

GRODZISKO STOŻKOWATE (POMARZANKI, STAN. 1- AZP 47-31/4103).

Na terenie Gminy znajdują się dwa stanowiska- grodziska, o dobrze zachowanej własnej formie krajobrazowej. Mają one bardzo dużą wartość poznawczą. Położone w lesie grodzisko w Brzeźnie i wśród łąk w Glinnie są dość dobrze zachowane i w nie wymagają dodatkowych zabiegów konserwatorskich. **Zagrożenie dla obiektów stanowią nielegalni poszukiwacze z wykrywaczami metalu.**

3.5.3. Zestawienie liczbowe stanowisk archeologicznych na terenie gminy zewidencjonowanych i wpisanych do rejestru zabytków łącznie z funkcją oraz analizą chronologiczną.

STANOWISKA ARCHEOLOGICZNE	LICZBA OGÓŁEM	W tym stanowiska wpisane do rejestru zabytków
a. grodziska	4	2
b. osady	927	1
c. cmentarzyska	31	2

d. inne (archiwalne o nieznaniej lokalizacji)	52	X
---	----	---

Dane na podstawie Gminnej Ewidencji Zabytków Archeologicznych (GEZA2018)

Jak wynika z badań archeologicznych prowadzonych na obszarach obejmujących gminę Skoki, teren ten był intensywnie zasiedlony przez wszystkie okresy, od pradziejów, poczynając od środkowej epoki kamienia mezolitu, przez neolit, kulturę łużycką, kulturę przeworską, wczesnopolską i okres wczesnego średniowiecza po okres nowożytny, czego egzemplifikacją jest 1000 stanowisk (w tym archiwalnych). W kartach Gminnej Ewidencji Zabytków Archeologicznych (przygotowanych w 2011 roku i zweryfikowanych w marcu 2018 roku) ujętych zostało 927 stanowisk o znanej lokalizacji. Wśród nich jest pięć stanowisk wpisanych do rejestru zabytków WWKZ w Poznaniu, podlegających ścisłej ochronie konserwatorskiej. Stanowią one zapewne tylko część wszystkich stanowisk z terenu gminy i powyższe dane mogą ulegać zmianie w toku dalszego archeologicznego rozpoznania terenu.

Analiza kulturowo-chronologiczna osadnictwa na terenie Gminy, wykazała szczególną intensywność zasiedlenia w epoce kamienia, kulturze łużyckiej i okresie wczesnego średniowiecza. Osadnictwo koncentruje się przede wszystkim wzdłuż cieków wodnych. Teren gminy Skoki, położony jest w obrębie wysoczyzny morenowej wchodzącej w skład Pojezierza Gnieźnieńskiego. Rzeźba terenu jest urozmaicona licznymi wzniesieniami, przedzielonymi często zabagnionymi obniżeniami. Sieć hydrograficzną tworzy przede wszystkim rzeka Mała Wełna, o bardzo krętym na terenie gminy przebiegu wraz ze swymi skanalizowanymi dziś dopływami. Istotnym elementem sieci hydrograficznej są także liczne jeziora polodowcowe, w tym największe Budziszewskie, Maciejak, Rościńskie, Włókna, Brzeźno. Tereny wzdłuż cieków wodnych szczególnie atrakcyjne dla osadnictwa urozmaicone są rozcięciami erozyjnymi i cyplami. Na terenie gminy wyróżniono kilka szczególnych skupisk osadniczych. Występują one w następujących rejonach:

-Rejon Potrzebno- Brzeźno

- Rejon Skoki

- Rejon Lechlin

- Rejon Łosiniec-Roszkowo

- Rejon Rościnnno- Grzybowice

- Rejon Pawłowo Skockie- Stawiany-Wysoka

- Rejon Jabłkowa

Wśród najcenniejszych stanowisk archeologicznych, o największym potencjale poznawczym znajdujących się na terenie gminy wymienia się następujące stanowiska:

Rejowiec 2- AZP 48-30/2 osada WŚ,
Wysoka 3- AZP48-30/10 osada N, KŁ,
Wysoka 19- AZP 48-30/32 osada OWR,
Niedźwiedziny 13- AZP 48-30/116 osada OWR,
Sławica 10- AZP 48-29/136 osada N, WŚ,
Stawiany 22- AZP 48-30/69 osada OWR, WŚ,
Stawiany 61- AZP 48-30/108 osada EK, N, KP, OWR,
Niedźwiedziny 15- AZP 48-30/118 osada OWR,
Niedźwiedziny 16- AZP 48-30/119 osada OWR,
Jagniewice 15- AZP 48-31/3 osada N, KŁ, cmentarzysko KP,
Wysoka 24- AZP 48-31/11 osada OWR,
Wysoka 25- AZP 48-31/12 osada KŁ, OWR,
Wysoka 26- AZP 48-31/13 osada KŁ, OWR,
Wysoka 28- AZP 48-31/15 osada OWR,
Szczodrochowo 13- AZP 47-29/1 osada N, KŁ,
Brzeźno 2- AZP 47-29/5 osada N, WŚ, cmentarzysko KP,
Potrzeznowo 3- AZP 47-29/79 osada N, KP, WŚ,
Potrzeznowo 5- AZP 47-29/81 osada EK, WEB,
Potrzeznowo 8- AZP 47-29/85 osada N,
Rościnnno 7- AZP 47-29/229 osada WŚ,
Skoki 7- AZP 47-29/234 osada EK, N,
Rościnnno 5- AZP 47-30/1 osada N, WEB, OWR,
Skoki 1- AZP 47-30/12 osada EK, N, KŁ,
Skoki 2- AZP 47-30/13 osada N,
Skoki 4- AZP 47-30/15 osada EK, N, KŁ,

Skoki 33 47-30/32 osada N, KŁ,
Jagniewice 6- AZP 47-31/18 osada WŚ,
Raczkowo 4- AZP 47-31/28 osada OWR,
Jabłkowo 2- AZP 47-31/47 grodzisko,
Pomorzanki 1- AZP 47-31/103 grodzisko,
Pomorzanki 13- AZP 47-31/115 osada WŚ,
Grzybowo 22- AZP 46-29/22 osada N,
Rościnnno 40- AZP 46-29/80 osada N, KŁ, OWR,
Lechlin 12- AZP 46-29/108 osada OWR, WŚ,
Lechlin 18- AZP 46-29/114 osada N, KŁ, WŚ,
Kakulin 17- AZP 56-31/275 osada OWR,
Kakulin 19- AZP 56-31/277 osada KŁ, OWR, WŚ,
Łosiniec 21- AZP 45-30/21 osada KŁ,
Kakulin 13- AZP 56-31/271 osada N, KP, OWR,

Kakulin 18- AZP 56-31/276 osada N, OWR, WŚ,
Potrzeznowo 85- AZP 47-29/162 osada OWR, WŚ,
Niedźwiedziny (Dzwonowo) 5- AZP 48-29/138, osada KŁ, PŚ, NOW,
Niedźwiedziny (Dzwonowo) 6- AZP 48-29/139, miasto lokacyjne PŚ, osada NOW,
Niedźwiedziny (Dzwonowo) 24- AZP 48-29/164, cmentarz przykościelny PŚ, NOW,
Niedźwiedziny (Dzwonowo) 26- AZP 48-29/166 osada WŚ.

Są to interesujące pod względem usytuowania i zachowanego materiału osady i cmentarzyska, na których dominuje osadnictwo kultur neolitycznych, epoki brązu oraz z okresu wpływów rzymskich. Wymienione stanowiska mają dużą wartość poznawczą, reprezentatywną dla badań nad pradziejami i historią tej strefy Wielkopolski. Na szczególną uwagę zasługują grodziska wczesnośredniowieczne w Jabłkowie i Pomorzankach, osady neolityczne (Wysoka, stan. 3, Sławica, stan. 10, Szczodrochowo, stan. 13, Potrzeznowo, stan. 8, Grzybowo, stan. 22), cmentarzyska ludności kultury pomorskiej w Jagniewicach i Brzeźnie a także osady wielokulturowe skupiające osadnictwo pradziejowe poprzez mezolit, neolit, epokę brązu, okres wpływów rzymskich po wczesne średniowiecze (Stawiany, stan. 61, Rościnnno, stan. 5, 40, Kakulin, stan. 13, 18, 19). W przypadku każdego z tych stanowisk

konieczne jest przeprowadzenie szczegółowej inwentaryzacji materiału archeologicznego na powierzchni oraz wykonanie badań weryfikacyjno – sondażowych w celu sprecyzowania zasięgu tych stanowisk.

Wszystkie stanowiska zlokalizowane na terenie gminy podlegają ochronie konserwatorskiej w myśl Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z 23 lipca 2003 roku. Część stanowisk znana jest tylko na podstawie danych archiwalnych z końca XIX wieku bądź początków XX wieku, bez dokładnej lokalizacji, określającej zazwyczaj tylko miejscowość. Większość stanowisk rozpoznana jest na podstawie szczegółowych badań powierzchniowych w ramach programu Archeologicznego Zdjęcia Polski. Jest to jednak rozpoznanie wstępne, przy którym określenie zarówno funkcji, jak i wartości poznawczej stanowiska może ulec zmianie po przeprowadzeniu prac wykopaliskowych. Dodatkowo zasięg stanowiska wyznaczony na podstawie badań powierzchniowych nie zawsze jest zasięgiem, który dokładnie odpowiada występowaniu pozostałości pradziejowego osadnictwa pod ziemią. Wyznaczony na mapach obszar stanowiska należy traktować orientacyjnie, może się bowiem okazać w trakcie realizacji prac ziemnych, że obiekty archeologiczne zalegają także w sąsiedztwie stanowisk lokalizowanych na podstawie obserwacji powierzchniowych.

Aby zapewnić prawidłową ochronę archeologicznego dziedzictwa kulturowego w stosunku do stref występowania stanowisk archeologicznych oraz obszarów chronionych należy:

- respektować wyznaczone strefy ochrony stanowisk archeologicznych na załącznikach graficznych przy sporządzaniu dokumentów planistycznych,
- wprowadzić zapis zapewniający prawidłową ochronę archeologicznego dziedzictwa kulturowego w stosunku do stref występowania stanowisk archeologicznych oraz obszarów chronionych, tj. założeń pałacowo-parkowych, zabytkowych cmentarzy, obiektów wpisanych do rejestru zabytków i ujętych w ewidencji zabytków.

„Prace inwestycyjne, w tym ziemne związane z budownictwem i zagospodarowaniem terenu, w obrębie obszarów chronionych i stref występowania stanowisk archeologicznych wymagają prowadzenia badań archeologicznych”

W przypadku stanowisk archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków istnieje zakaz prowadzenia wszelkich robót budowlanych oraz przemysłowych na jego terenie, a prace porządkowe prowadzone w jego obrębie wymagają uzgodnienia z Wielkopolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków. Wszelkie prace związane z zagospodarowaniem i zabudową stanowisk archeologicznych wpisanych do rejestru szczegółowo reguluje ustawa o ochronie zabytków z dnia 23 lipca 2003 roku (Dz. U. Nr 162, poz. 1568).

4. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony zasobów dziedzictwa i krajobrazu kulturowego.

4.1 Uwarunkowania wynikające ze stanu zachowania i obszarów największego zagrożenia zabytków:

Stan zachowania i obszary największego zagrożenia zabytków określono w oparciu o *Raport o stanie zabytków w gminie Skoki*, wykonany przez Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Poznaniu w 2004 roku, *Informacje o stanie zabytków w powiecie wągrowieckim* z 2014 roku oraz kolejne prospekcje terenowe, przeprowadzone w latach 2010-2013 i 2018 roku, związane z tworzeniem i weryfikacją gminnej ewidencji zabytków. Do obiektów najbardziej zagrożonych i pilnie wymagających prac remontowych należą zespoły rezydencjalne w **Jagniewicach, Pawłowie Skockim, Roszkowie i Stawianach**. Niepodjęcie w najbliższych latach przez właścicieli tych obiektów prac zabezpieczających i remontowych może doprowadzić do ich całkowitej zagłady. Budynki pałaców oraz dworów, obecnie nieużytkowane lub użytkowane niewłaściwie ulegają systematycznej degradacji, a ich stan techniczny jest bardzo zły. Dotyczy to także nie wpisanych do rejestru obiektów w Antoniewie Górnym, Potrzeznowie i Wysokiej. W ciągu ostatnich 5 lat znacznie pogorszył się stan dworu w Brzeźnie, gdzie zawaleniu uległa dawna oficyna dworska. W równie złym stanie są otaczające obiekty rezydencjalne parki we wspomnianych miejscowościach oraz **Chociszewie i Jabłkowie**. Całkowitej zagładzie uległ zespół dworsko-folwarczny w **Pomarzankach**. Nie zachował się do dziś żaden budynek, a niepielęgnowany park dworski jest w bardzo złym stanie. W nieco lepszym stanie technicznym są nieujęte w rejestrze zabytków dwór w **Glininie**. Dobry stan zachowania, odzwierciedlający właściwy sposób użytkowania, prezentują dziś dwory i otaczające je parki w **Lechlinie, Skokach i Rościnnie**, a także remontowany dwór w **Jabłkowie**. Stan zachowania zabudowań folwarcznych na terenie gminy jest zróżnicowany. W trakcie prospekcji w 2013 roku do najlepiej zachowanych obiektów należały budynki folweczne w **Jabłkowie, Pawłowie Skockim, Roszkowie i Stawianach**. W Jabłkowie w ciągu ostatnich kilku lat zostały częściowo rozebrane dawne zabudowania folweczne (stajnia i magazyn), a nieużytkowane zabudowania w Raczkowie, Roszkowie i Stawianach ulegają systematycznej degradacji.

Jako dobry i bardzo dobry należy ocenić stan zachowania i techniczny znajdujących się na terenie gminy obiektów sakralnych w **Jabłkowie** (kościół i dzwonnica), **Lechlinie** (kościół, plebania i ogrodzenie), **Rejowcu, Raczkowie** (kościół, dzwonnica i plebania) oraz

Skokach. W wyniku przeprowadzonych w ostatnich latach remontów w znacznym stopniu poprawił się stan zachowania kościoła p.w. **Św. Mikołaja w Skokach**. W bardzo dobrym stanie jest również zespół budynków w zakładzie wychowawczym w **Antoniewie** będący własnością powiatu wągrowieckiego. Na ogół w dostateczny stan prezentuje większość zabytkowych budynków użyteczności publicznej (**pocztą i dworce**), znajdujących się w zasobach gminnej ewidencji zabytków. Dworce kolejowe w Skokach i Roszkowie przewidziane są w najbliższych latach do rewitalizacji.

W ostatnich latach podjęto prace remontowe w znacznej części zabytkowych budynków mieszkalnych położonych na terenie gminy (ujętych w gminnej ewidencji zabytków). Zakres prowadzonych, przeważnie przez prywatnych właścicieli lub użytkowników prac remontowych, obejmuje najczęściej wymianę stolarki okiennej i drzwiowej, ocieplenie budynków i wymianę pokrycia dachowego. Często pracom tym towarzyszy nieprawidłowe powiększanie otworów okiennych bądź ich całkowite zamurowywanie. Z jednej strony zahamowany został proces degradacji tych obiektów, z drugiej często zatarciu uległ ich pierwotny wygląd i charakter. Problem ten dotyczy zarówno zabudowy miejskiej Skoki jak i wiejskiej w tym zespołów folwarcznych.

Do gminy Skoki należy kilkanaście obiektów zabytkowych, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków. W większości są to budynki szkolne: w **Skokach, Jabłkowie, Lechlinie, Łosińcu, Pawłowie Skockim, Potrzeznowie** (ul. Szkolna 1), oraz **Rejowcu**. Stan zachowania i techniczny większości z nich jest dobry lub dostateczny. W 2016 roku przeprowadzono modernizację pokrycia dachowego szkoły w **Skokach**, w 2017 roku szkół w **Jabłkowie i Rejowcu**. W bardzo dobrym stanie technicznym jest odrestaurowany dom przy pl. Powstańców Wielkopolskich 18 w Skokach. W nieco gorszym stanie jest kilka domów mieszkalnych, które stanowią własność komunalną są to domy w **Budziszewicach** (nr 6, 8, 9), dawny pałac w **Potrzeznowie** (ul. Włókna 18) oraz mieszczący bibliotekę dom nr 11 w **Rejowcu**.

W przypadku znajdujących się w rejestrze stanowisk archeologicznych w bardzo dobrym stanie zachowania i nie zagrożone są obydwa grodziska wczesnośredniowieczne w **Glininie** oraz **Brzeźnie**. Pozostałe trzy stanowiska wpisane do rejestru zabytków w **Jabłkowie, Sławicy i Stawianach** położone są na obszarach użytkowanych rolniczo. Dlatego należy przeprowadzić na nich badania sondażowe w celu ustalenia stanu zachowania

substancji zabytkowej i zdecydowania o sposobie użytkowania gruntu. Do najlepiej zachowanych stanowisk należą te, które zlokalizowane są w obrębie dużych kompleksów leśnych oraz na obszarach stanowiących obecnie nieużytki rolnicze i tereny mało atrakcyjne dla budownictwa. Dobrym przykładem takich stanowisk oprócz wspomnianych grodzisk w Glininie i Brzeźnie jest średniowieczny kompleks osadniczy w **Dzwonowie**.

Ponieważ osadnictwo pradziejowe i wczesnośredniowieczne grupuje się przede wszystkim wokół jezior i wzdłuż cieków wodnych, szczególnie atrakcyjnych dla turystyki i rekreacji, dużym zagrożeniem dla stanowisk archeologicznych są nowopowstające osiedla mieszkaniowe i domków letniskowych. Ochrona stanowisk archeologicznych oraz pradziejowych, średniowiecznych i nowożytnych nawarstwień kulturowych, przy inwestycjach związanych z zabudowaniem i zagospodarowaniem terenu powinna mieć swoje odbicie w ujmowaniu zagadnień związanych z ochroną zabytków w planach zagospodarowania przestrzennego, warunkach zabudowy i inwestycjach celu publicznego oraz respektowaniu zapisów dotyczących ochrony zabytków archeologicznych w opiniach i decyzjach Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Szczególnie zagrożonym obszarem pod względem konserwatorskim są znajdujące się na terenie gminy są zabytkowe cmentarze (w większości ewangelickie). Pozbawione opieki i dozoru ulegają postępującej degradacji. W kilku przypadkach służą one, jako nielegalne wysypiska śmieci. Zacierany jest pierwotny układ alejek, teren zarasta samosiejkami drzew i krzewów, a nagrobki są dewastowane lub zapadają się.

4.2. Uwarunkowania wynikające ze Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta i Gminy Skoki (*Uwarunkowania zagospodarowania przestrzennego oraz kierunki zagospodarowania przestrzennego*).

Studium zostało przyjęte Uchwałą Rady Miasta Gminy Skoki Nr XLVI/279/10 w dniu 24 czerwca 2010 roku.

W części I studium (*UWARUNKOWANIA ROZWOJU GMINY*), w rozdziale 4. *Stan dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury*:

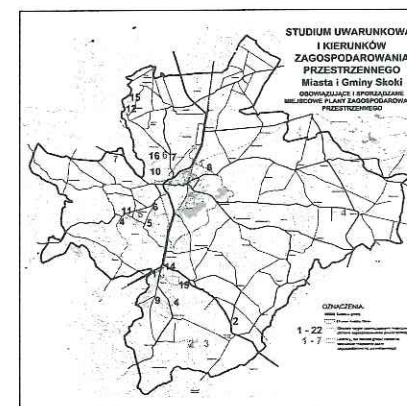
- W podrozdziale 4.1. został przedstawiony zarys historii Gminy Skoki.

- W podrozdziale 4.2. zostały wymienione obiekty z terenu gminy wpisane do rejestru zabytków województwa wielkopolskiego.
- W podrozdziale 4.3. zostały wymienione obiekty zabytkowe wpisane do gminnej ewidencji zabytków.
- W podrozdziale 4.4 zostały wymienione obszary objęte ochroną konserwatorską, w tym: historyczny układ urbanistyczny miasta Skoki (bez powołania się na konkretny akt prawny oraz 27 cmentarzy i miejsc pocmentarnych z terenu gminy).

W rozdziale 6 (*Infrastruktura społeczna*), podrozdziale 6.4, *kultura i sport* zamieszczona jest informacja dotycząca Biblioteki Publicznej Miasta i Gminy w Skokach im Eugeniusza Paukszy: W 2001 roku rozszerzono działalność biblioteki o dział kulturalny, w ramach którego powołano regionalną izbę pamięci.

W rozdziale 10 (*Uwarunkowania wynikające z potrzeb i możliwości rozwoju gminy*), w sporządzonej analizie SWOT wśród mocnych stron wymieniono: *korzystne warunki do lokalizacji usług turystyczno- wypoczynkowych* oraz dużą atrakcyjność turystyczno- wypoczynkową gminy.

W rozdziale 11 wymieniono obowiązujące miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego na terenie gminy (łącznie 22 uchwalone do lutego 2008 roku).

Miejscowe Plany zagospodarowania przestrzennego na terenie Gminy Skoki (do 2008 roku)

W części II studium (*KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO*), w rozdziale 1, podrozdziale 1.1 (*Cele i zadania polityki przestrzennej gminy*), w podpunkcie b, powołano się na założenia Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Wielkopolskiego, a w tym:

- ochronę charakterystycznych układów ruralistycznych oraz zespołów pałacowo-parkowych, folwarków, ochrona zabytkowych budynków mieszkalnych, gospodarczych, wiatraków, remiz, szkół, kuźni, młynów, gorzelni, kapliczek, krzyży i innych elementów specyficznych dla architektury wiejskiej,
- poszanowanie kształtowanej tradycyjnie różnorodności etnicznej form osadnictwa wiejskiego w poszczególnych regionach województwa,
- twórcze wykorzystanie wzorców architektury lokalnej przy formułowaniu warunków dla projektowanej zabudowy, odwołanie się do architektury regionalnej, preferowanie rodzimych materiałów budowlanych oraz tradycyjnych elementów małej architektury...

W podpunkcie c, powołano się na *Wielkopolski Regionalny Program Operacyjny na lata 2007-2013*. Jednym z założeń tego program było stworzenie "Szlaku kościołów drewnianych wokół Puszczy Zielonki". Programem zostało objętych 12 drewnianych kościołów na terenie Międzygminnego Związku "Puszcza Zielonka", w tym 4 kościoły z ternu gminy: w Skokach, Jabłkowie, Raczkowie i Rejowcu.

W rozdziale 4 (*Obszary i zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków dóbr kultury współczesnej*), w podrozdziale 4. 1, dotyczącym *Ochrony obiektów wpisanych do rejestru zabytków* stwierdzono:

W odniesieniu do zabytków wpisanych do rejestru ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami wymaga uzyskania zgody wojewódzkiego konserwatora zabytków w przypadku:

- prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru;
- wykonywania robót budowlanych w otoczeniu zabytku;
- prowadzenia badań konserwatorskich zabytku wpisanego do rejestru;

- prowadzenia badań architektonicznych zabytku wpisanego do rejestru;
- prowadzenia badań archeologicznych;
- przemieszczania zabytku nieruchomego wpisanego do rejestru;
- trwałego przeniesienia zabytku ruchomego wpisanego do rejestru, z naruszeniem ustalonego tradycją wystroju wnętrza, w którym zabytek ten się znajduje;
- dokonywania podziału zabytku nieruchomego wpisanego do rejestru;
- zmiany przeznaczenia zabytku wpisanego do rejestru lub sposobu korzystania z tego zabytku;
- umieszczania na zabytku wpisanym do rejestru urządzeń technicznych, tablic, reklam oraz napisów, z wyłączeniem znaków informujących o tym, że zabytek podlega ochronie po uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków;
- podejmowania innych działań, które mogłyby prowadzić do naruszenia substancji lub zmiany wyglądu zabytku wpisanego do rejestru;
- poszukiwania ukrytych lub porzuconych zabytków ruchomych, w tym zabytków archeologicznych, przy użyciu wszelkiego rodzaju urządzeń elektronicznych i technicznych oraz sprzętu do nurkowania.

4.3. Uwarunkowania wynikające ze Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Skoki na lata 2014-2020

Strategia została przyjęta Uchwałą Rady Miasta i Gminy Skoki Nr XXXIX/297/2014 w dniu 23 września 2014 roku.

W rozdziale II Strategii „*Podstawy rozwoju Gminy*”,

- W podrozdziale 1.3 przedstawiono rys historyczny miasta i gminy.

- W podrozdziale 1.6 poświęconemu zasobom kulturowym gminy wymieniono kategorie obiektów ujętych w gminnej ewidencji zabytków oraz określono zasięg strefy ochrony konserwatorskiej założenia urbanistycznego miasta Skoki.

- W podrozdziale 2.4 dotyczącym turystyki, podkreślono dogodne warunki dla jej rozwoju wynikające z położenia w obrębie Parku Krajobrazowego *Puszcza Zielonka*, usytuowania wśród jezior oraz niskiego stopnia uprzemysłowienia

gminy. Do zalet zaliczono również występujące na terenie gminy liczne obiekty zabytkowe oraz sieć szlaków pieszych, rowerowych i samochodowych.

W rozdziale III, *Analiza SWOT* wśród mocnych stron gminy wymieniono korzystne warunki dla rozwoju turystyki, a słabych stron słabo rozwiniętą infrastrukturę turystyczną.

W rozdziale IV, *Elementy strategii*, za MISJĘ uznano:

Wdrażanie idei zrównoważonego rozwoju- poprzez nieustanne dążenie do poprawy warunków rozwoju przedsiębiorczości oraz tworzenie obszaru atrakcyjnego dla lokalizacji efektywnych, nowoczesnych inwestycji- przekładającej się na realny wzrost poziomu życia mieszkańców. Kształtowanie gminy jako miejsca przyjaznego mieszkańcom, przedsiębiorcom i turystom, przy wykorzystaniu walorów krajobrazowych, ze szczególnym uwzględnieniem dbałości o środowisko przyrodnicze.

Zaprezentowano również WIZJĘ gminy:

Skoki gminą atrakcyjną i przyjazną turystycznie, racjonalnie wykorzystującą walory przyrodnicze i krajobrazowe, stwarzającą dogodne warunki do życia, rozwoju oraz inwestowania tworząc pozytywny wizerunek na zewnątrz, dbając o zrównoważony, harmonijny, długofalowy rozwój społeczno- gospodarczy przy maksymalnym wykorzystaniu członkostwa Polski w Unii Europejskiej.

Za CEL GŁÓWNY przyjęto:

Zrównoważony i harmonijny rozwój społeczno-gospodarczy przedkładający się na wzrost jakości życia mieszkańców.

Wśród celów strategicznych wymieniono min.

Cel strategiczny 2 *Innowacja i efektywna gospodarka wykorzystująca istniejący potencjał kulturowo-przyrodniczy*, w tym wymieniono tworzenie warunków dla rozwoju usług turystycznych (2.3).

Cel strategiczny 4 *Atrakcyjna oferta turystyczna, agroturystyczna i ekoturystyczna przy pozytywnym wykorzystaniu zasobów przyrodniczych, historycznych i kulturowych*, w tym wymieniono:

- Rozbudowę infrastruktury turystyczno- rekreacyjnej i działania na rzecz podniesienia jakości usług turystycznych (4.1.), min. poprzez budowę ścieżek pieszo-rowerowych, modernizację istniejących tras turystycznych i projektowanie nowych ciągów komunikacji turystycznej.
- Wykorzystanie i ochrona obiektów zabytkowych (4.3), poprzez renowację zabytków wraz z nadaniem nowych i uzupełniających funkcji; promocję dziedzictwa kulturowego; rewitalizację obszarów zdegradowanych na terenie miasta; inwentaryzację obiektów zabytkowych; pozyskiwanie środków na utrzymanie tych obiektów.
- Skuteczny system promocji i informacji turystycznej (4.5) min. poprzez turystyczną promocję gminy, wydawanie materiałów promocyjnych, rozbudowę istniejącej oferty turystycznej; utworzenie izby regionalnej.

W rozdziale V podano potencjalne źródła finansowania zadań zapisanych w Strategii.

4.4. Uwarunkowania wynikające ze Programu Rewitalizacji dla miasta i gminy Skoki na lata 2017-2023.

Program został przyjęty Uchwałą Rady Miasta Gminy Skoki Nr XXXIII/243/2017 w dniu 24 października 2017 roku.

W programie rewitalizacji gminy wskazano obszary, które zdiagnozowano jako obszary zdegradowane.

Do obszarów zdegradowanych w mieście i gminie Skoki zakwalifikowano następujące jednostki przestrzenne: Sołectwo Brzeźno, Sołectwo Budziszewice, Sołectwo Chociszewo, Sołectwo Glinno, Sołectwo Grzybowo, Sołectwo Jabłkowo, Sołectwo Łosiniec, Sołectwo Pawłowo Skockie, Sołectwo Raczkowo, Sołectwo Rakojady, Sołectwo Roszkowo, Sołectwo Roszkówko, Sołectwo Sława Wielkopolska, Sołectwo Sławica, Sołectwo Stawiany, Sołectwo Szczodrochowo, Strefa I miasta Skoki(Boczna, Jana Pawła II, Kościelna, Krańcowa, Krótka,

Kręta, Ogrodowa, Parkowa, Piaskowa, Plac Kościelny, Plac Powstańców Wielkopolskich, Plac Strażacki, Pogodna, Poznańska, Przylesie, Rogozińska, Rościńska, Rynkowa, Strumykowa, Wodna, Wąska, Strefa 3 miasta Skoki (Akcyjowa, Brzozowa, Jarzębinowa, Jesionowa, Karolewo, Kasztanowa, Klonowa, Polna, Sosnowa, Świerkowa, Topolowa, Jodłowa, Lipowa), strefa 4 miasta Skoki (Ciastowicza, Dworcowa, Dąbrowskiego, Kazimierza Wielkiego, Łąkowa, Mickiewicza, Sienkiewicza, Słowackiego, Wczasowa, Turystyczna, Wągrowiecka, Zamkowa). Na wyznaczonym obszarze zdegradowanym mieszka 5318 osób (56,9% mieszkańców Miasta i Gminy Skoki).

Rozpoznanie problemów występujących w gminie Skoki, pozwoliło na wyznaczenie na podstawie wskaźników jakościowych obszaru rewitalizacji i umożliwiło wskazanie terenów najbardziej wymagających wsparcia. Do rewitalizacji wskazano obszary sołectw Roszkowo, Roszkówko, Sławę Wielkopolską, Szczodrochowo oraz obszary w 3 i 4 w strefie miasta Skoki oraz część ulic ze strefy 1, tj. ul. Jana Pawła II, Ogrodowa, Rynkowa, Kręta, Strumykowa, Parkowa, Kościelna, Plac Powstańców Wielkopolskich i Plac Strażacki.

Za podstawowe cele oraz kierunki działań rewitalizacji w ramach Programu Rewitalizacji Miasta i Gminy Skoki na lata 2017-2023 uznano:

1. Rozwój zintegrowanej i aktywnej społeczności.

1.1 Pobudzanie tożsamości lokalnej i wzmocnianie więzi społecznych.

1.2 Aktywizacja mieszkańców i pobudzanie inicjatyw lokalnych.

1.3 Ograniczenie wykluczenia społecznego.

2. Rozwój gospodarczy obszaru.

2.1 Aktywizacja zawodowa bezrobotnych, w tym osób młodych.

2.2 Wzrost przedsiębiorczości mieszkańców.

3. Tworzenie bezpiecznej i przyjaznej przestrzeni.

3.1 Wspieranie zrównoważonej mobilności mieszkańców.

3.2 Tworzenie przestrzeni sprzyjającej integracji i interakcji społeczności.

3.3 Dbłość o dziedzictwo kulturowe obszaru.

W Programie Rewitalizacji zaprezentowano w formie tabelarycznej listę planowanych podstawowych projektów rewitalizacyjnych zgłoszonych do programu rewitalizacji na lata 2017-2023. Stwierdzono, że:

... w odniesieniu do indykatorywnych ram finansowych, we wszystkich projektach zakłada się finansowanie z wkładu własnego i/lub kredytu oraz środków europejskich, Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Wielkopolskiego na lata 2014-2020. Wskazane działania przyczynią się do realizacji trzech celów głównych, które opracowane zostały na podstawie zdiagnozowanych problemów w Mieście i Gminie Skoki.

Wśród projektów podstawowych wymieniono min.:

Projekt 1- Modernizacja budynku dworca kolejowego w Roszkowie na cele społeczno- kulturalno- edukacyjne.

(Projekt zakłada przebudowę budynku po dworcu kolejowym w Roszkowie. Zakłada się modernizację wszystkich pomieszczeń dworca, odbudowę klatki schodowej, renowację elewacji, remont więźby dachowej, przystosowanie go dla osób niepełnosprawnych. Przewiduje się modernizację wszystkich instalacji wewnętrznych wraz z wykonaniem nowych: sieci komputerowej i internetowej, instalacji systemu informacji wizualnej oraz monitoringu. Wszystkie zaplanowane działania inwestycyjne mają na celu nadanie nowej funkcji obiektowi i przywrócenie go do użytkowania. Przewiduje się udostępnienie pomieszczeń dworca organizacjom pozarządowym, społeczności lokalnej, przedsiębiorcom, osobom starszym – jako miejsce dziennego pobytu itp.).

Szacowana wartość projektu 1 500 000 zł (z 15% udziałem środków własnych Miasta i Gminy Skoki).

Projekt 3- Przebudowa z adaptacją spichlerza zespołu dworsko-folwarcznego w Roszkowie na cele świetlicy wiejskiej dla lokalnej społeczności.

(Projekt przewiduje uzupełnienie ścian konstrukcyjnych, wymiana pokrycia i konstrukcji dachu, montaż stolarki okiennej i drzwiowej, wykonanie ocieplenia połaci dachowej oraz ocieplenia ścian od wewnątrz pustakami Murotherm, wykonanie nowej posadzki w budynku – izolacje przeciwwilgociowe, ciepłe, posadzka cementowa i podłoga. Wykonanie instalacji elektrycznej, wod-kan, c.o. Wszystkie zaplanowane

działania inwestycyjne mają na celu nadanie nowej funkcji obiektowi. Przewiduje się uruchomienie w nim świetlicy dla mieszkańców, w której organizowane będą różnego rodzaju zajęcia aktywizujące).

Szacowana wartość projektu 500 000 zł (z 15% udziałem środków własnych Miasta i Gminy Skoki).

Projekt 11- Modernizacja budynku dworca kolejowego w Sławie Wielkopolskiej z przeznaczeniem na cele społeczno-kulturalno-edukacyjne.

(Projekt zakłada przebudowę budynku po dworcu kolejowym w Sławie Wielkopolskiej. Zakłada się modernizację wszystkich pomieszczeń dworca, odbudowę klatki schodowej, renowację elewacji, remont więźby dachowej, przystosowanie go dla osób niepełnosprawnych. Przewiduje się modernizację wszystkich instalacji wewnętrznych wraz z wykonaniem nowych: sieci komputerowej i internetowej, instalacji systemu informacji wizualnej oraz monitoringu. Wszystkie zaplanowane działania inwestycyjne mają na celu nadanie nowej funkcji obiektowi. Przewiduje się uruchomienie w nim świetlicy dla mieszkańców, w której organizowane będą różnego rodzaju zajęcia aktywizujące i/lub miejsca dziennego pobytu dla osób starszych).

Szacowana wartość projektu 1 500 000 zł (z 15% udziałem środków własnych Miasta i Gminy Skoki).

Projekt 17- Modernizacja budynku dworca kolejowego w Skokach z przeznaczeniem na cele społeczno-kulturalno-edukacyjne.

(Projekt zakłada adaptację i rozbudowę budynku dworca kolejowego w Skokach na cele szeroko rozumianej działalności społecznej, kulturalnej i edukacyjnej. Zakłada się modernizację wszystkich pomieszczeń dworca, odbudowę klatki schodowej, renowację elewacji, remont więźby dachowej, przystosowanie go dla osób niepełnosprawnych. Przewiduje się modernizację wszystkich instalacji wewnętrznych wraz z wykonaniem nowych: sieci komputerowej i internetowej, instalacji systemu informacji wizualnej oraz monitoringu. Przewiduje się udostępnienie pomieszczeń dworca m.in. organizacjom pozarządowym na ich działalność statutową, młodzieży jako miejsce spotkań/integracji/rekreacji, lokalnym przedsiębiorcom w celach integracji i wymiany doświadczeń, na organizację warsztatów/szkoleń oraz na stworzenie miejsca zabaw dla dzieci).

Szacowana wartość projektu 1 500 000 zł (z 15% udziałem środków własnych Miasta i Gminy Skoki).

Projekt 20- Centrum Historii Miejskiej w Skokach.

(W ramach projektu planuje się stworzenie w pomieszczeniu na parterze budynku po dawnym dworcu kolejowym w Skokach: Izby Pamięci i/lub sali wystaw lokalnych artystów oraz lokalu pełniącego funkcję siedziby dla lokalnej organizacji pozarządowej. Przewiduje się organizację zajęć edukacyjnych o charakterze kulturalno-historycznym, wernisaży itp.).

Szacowana wartość projektu 15 000 zł (z 15% udziałem środków własnych Miasta i Gminy Skoki).

Wśród projektów uzupełniających wymieniono min.:

Projekt 1- Modernizacja obiektu byłej kolejowej wieży ciśnień z przebudową na obiekt noclegowy z turystyczną i rekreacyjną infrastrukturą towarzyszącą

(Projekt zakłada odbudowę wieży ciśnień z zachowaniem historycznego kształtu trzonu budowli przy jednoczesnym dostosowaniu jej do współczesnych wymagań technicznych. Przewidywana jest funkcja apartamentu na wynajem z publicznie dostępnym w określonych terminach tarasem widokowym w górnej partii wieży wzbogaconą o towarzyszącą infrastrukturę turystyczną i rekreacyjną dostępną nie tylko dla gości apartamentu, jak np. niewielki odkryty basen, stylizowane sauny w ogrodzie przy wieży, czy też miejsce odpoczynku dla turystów rowerowych, pieszych i biegaczy połączony z udostępnieniem sanitariatów i łazienek oraz małą architekturą typu wiata i ławki z punktem doraźnej naprawy rowerów we własnym zakresie oraz miejscem na ognisko. Całość ma być uzupełniona o akcenty kolejowe, jak np. fragmenty urządzeń sygnalizacyjnych czy części pojazdów kolejowych – mające na celu zachować tradycje tego miejsca i promować historyczne dziedzictwo linii kolejowych z Poznania (Główniej) do Janowca Wlkp. i późniejszego odgałęzienia do Wągrowca, które stało się dziś połączeniem głównym. Dalszy horyzont czasowy nie wyklucza powstania wokół wieży ciśnień małego hotelu z kawiarnią).

Szacowana wartość projektu 492 000 zł (Podmiot realizujący- przedsiębiorca)

4.5. Uwarunkowania wynikające z miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego

W gminie Skoki obowiązuje obecnie 40 miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego:

- **Brzeźno 1** (uchwalony przez Radę Miejską Gminy Skoki w 2012 r.),
- **Grzybowo 3** (uchwalone przez Radę Miejską Gminy Skoki w 2003, 2005, 2005 r.)
- **Niedźwiedziny 4** (uchwalone przez Radę Miejską Gminy Skoki w 1999, 2002, 2007, 2009 r.),
- **Pawłowo Skockie 2** (uchwalone przez Radę Miejską Gminy Skoki w 1998, 2009 r.),
- **Potrzeznowo 10** (uchwalony przez Radę Miejską Gminy Skoki w latach 1999-2012 r.),
- **Raczkowo 1** (uchwalony przez Radę Miejską Gminy Skoki w 2009 r.),
- **Rejowiec 4** (uchwalone przez Radę Miejską Gminy Skoki w 2005, 2007 r.),
- **Rościno 5** (uchwalony przez Radę Miejską Gminy Skoki w 2000, 2001, 2012 r.),
- **Skoki 5** (uchwalane przez Radę Miejską Gminy Skoki 2001, 2002, 2008, 2009, 2011 r.),
- **Sława Wielkopolska 1** (uchwalony przez Radę Miejską Gminy Skoki w 2009 r.),
- **Sławica 2** (uchwalone przez Radę Miejską Gminy Skoki w 1998 i 2012 r.),
- **Szczodrochowo 1** (uchwalony przez Radę Miejską Gminy Skoki w 2012 r.),

W większości przyjętych przez Radę Miejską Gminy Skoki uchwał, w przepisach ogólnych lub szczegółowych znajduje się paragraf dotyczący zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej. Nakazują one:

- **uzgadnianie z właściwym organem służby ochrony zabytków prac ziemnych związanych z zabudowaniem lub zagospodarowaniem terenu zewidencjonowanych stanowisk archeologicznych, oznaczonych na**

rysunkach planów, w celu ustalenia obowiązującego inwestora zakresu badań archeologicznych, zgodnie z odrębnymi przepisami,

- **w razie natrafienia w trakcie prac ziemnych na obiekty archeologiczne, zabezpieczenie terenu i niezwłoczne powiadomienie odpowiednich organów ochrony zabytków, a następnie przystąpienie do archeologicznych badań ratowniczych.**

4.6. Uwarunkowania wynikające z Planu Ochrony Zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych Miasta i Gminy Skoki.

Plan został opracowany przez Burmistrza Miasta i Gminy Skoki w 2010 roku w uzgodnieniu z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków w Poznaniu oraz Szefem Obrony Cywilnej Powiatu Wągrowieckiego, na podstawie rozporządzenia Ministra Kultury z dnia 25.08.2004 roku w sprawie organizacji i sposobu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych (Dz. U. nr 212, poz. 2153).

W rozdziałach wstępnych opisowej części planu zaprezentowano: arkusz aktualizacyjny (1); podstawy prawne planu (2); ogólną charakterystykę miasta i gminy Skoki (3); najważniejsze telefony alarmowe i informacyjne (4); organizację systemu łączności, współdziałania, obiegu informacji i alarmowania (5).

W rozdziale 6 planu zaprezentowano charakterystykę zasobów i rozmieszczenia zabytków oraz stopień ich spodziewanego zagrożenia.

Rozdział 7 planu zawierał wykaz zabytków nieruchomych, parków, cmentarzy, stanowisk archeologicznych i pomników znajdujących się na terenie gminy.

W rozdziale 8 wymieniono zabytki nieruchome zawierające ważniejsze elementy podlegające zabezpieczeniu i sposoby zabezpieczeń oraz dane dotyczące realizacji prac. Wśród nich było 6 kościołów w Jabłkowie, Lechlinie, Raczkowie, Rejowcu oraz Skokach oraz Zespół Pałacowo-Parkowy w Skokach.

W rozdziale 9 przedstawiono wnioski z analizy rozmieszczenia i zagrożenia zabytków oraz sposobów ich ochrony w zależności od rodzajów zagrożeń.

Rozdział 10 zawierał wykaz zabytków ruchomych na terenie gminy chronionych w miejscu, podlegających rozstrzeleniu na terenie miejscowości lub ewakuacji poza miasto i gminę z uwzględnieniem jednostek organizacyjnych. Wśród nich było wymienione wyposażenie ze wszystkich zabytkowych obiektów sakralnych, tj. kościołów w Jabłkowie, Lechlinie, Raczkowie, Rejowcu oraz Skokach.

W kolejnych rozdziałach przedstawiono: sposoby informowania o stratach w zabytkach (11); wzór arkusza zgłaszania strat i szkód w dobrach kultury w razie włamania lub kradzieży (12); zestawienia prac dokumentacyjnych i konserwatorsko- zabezpieczających w razie wystąpienia strat i szkód w zabytkach (13); wykaz z adresami jednostek instytucji, organizacji i rzeczoznawców, przewidzianych do udzielenia pomocy zabytkom w razie zagrożenia.

W drugiej, graficznej części planu, przedstawiono:

- a/ rozmieszczenie zabytków nieruchomych,
- b/ rozmieszczenie jednostek organizacyjnych posiadających zabytki ruchome (z wyróżnieniem jednostek chroniących zabytki na miejscu),
- c/ rodzaje i rejony zagrożeń,
- d/ stanowisko kierowania,
- e/ granice administracyjne gminy Skoki.

5. Cele gminnego programu opieki nad zabytkami

5.1. Wynikające z art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami:

- a) włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju,
- b) uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej,
- c) zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania,
- d) wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego,
- e) podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami,
- f) określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystywaniem tych zabytków,
- g) podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

5.2. Wynikające ze Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta i Gminy Skoki

W części II studium (*KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO*), w rozdziale 1, podrozdziale 1.1 (*Cele i zadania polityki przestrzennej gminy*), w podpunkcie b, powołano się na założenia Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Wielkopolskiego, a w tym:

-ochronę charakterystycznych układów ruralistycznych oraz zespołów pałacowo-parkowych, folwarków, ochrona zabytkowych budynków mieszkalnych, gospodarczych, wiatraków, remiz, szkół, kuźni, młynów, gorzelni, kapliczek, krzyży i innych elementów specyficznych dla architektury wiejskiej,

- poszanowanie kształtowanej tradycji różnorodności etnicznej form osadnictwa wiejskiego w poszczególnych regionach województwa,
- twórcze wykorzystanie wzorców architektury lokalnej przy formułowaniu warunków dla projektowanej zabudowy, odwołanie się do architektury regionalnej, preferowanie rodzinnych materiałów budowlanych oraz tradycyjnych elementów małej architektury...

W rozdziale 4 (Obszary I zasady ochrony dziedzictwa kulturowego I zabytków dóbr kultury współczesnej), podrozdziale 4.2 (Ochrona konserwatorska) wymieniono obszary objęte ochroną konserwatorską, w tym:

- układ urbanistyczny w Skokach,
- teren cmentarza rzymsko-katolickiego w Skokach,
- miejsce po cmentarzu żydowskim, przy ul. Antoniewskiej,
- cmentarze i miejsca pocmentarne z terenu gminy (łącznie 27 przedstawionych w ujęciu tabelarycznym).

W odniesieniu do cmentarzy stwierdzono, że:

W obrębie cmentarzy obowiązuje ochrona układu przestrzennego, alei, układu kwater, ochrona zabytkowego drzewostanu, ochrona historycznych nagrobków i innych elementów małej architektury. Zakazuje się zmian układu przestrzennego, likwidacji historycznych elementów małej architektury oraz historycznych nagrobków. Wszelkie prace prowadzone w obrębie historycznych cmentarzy należy uzgodnić z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków lub uzyskać pozwolenie WKZ.

W odniesieniu do parków stwierdzono:

W obrębie parków obowiązuje ochrona układu przestrzennego historycznego, ochrona zabytkowego drzewostanu, ochrona historycznych elementów małej architektury. Wszelkie prace prowadzone w obrębie historycznych parków należy uzgodnić z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

W odniesieniu do obiektów wpisanych do rejestru zabytków stwierdzono:

Poza czynnościami prawnej ochrony zabytków wynikającej z przepisów o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, w przedmiocie obiektów wpisanych do rejestru zabytków, należy wprowadzić instrumenty ochrony w odniesieniu do planowania przestrzennego w postaci stref ochrony konserwatorskiej określanych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego. Strefy te powinny być ustalane stosownie do potrzeb i rangi wartości chronionych tych obiektów oraz ich przestrzennie identyfikowalnych zespołów.

W rozdziale 5 (Kierunki rozwoju systemów komunikacji i infrastruktury technicznej), w podrozdziale 5.2 (Transport Kolejowy), stwierdzono:

Plan Transportowy Funkcjonowania Publicznego Transportu Pasażerskiego na obszarze Województwa Wielkopolskiego na lata 2007 – 2011 zakłada modernizację stacji, dworców i przystanków osobowych. Na liście budunków stacyjnych i dworców przeznaczonych do modernizacji znajduje się również miasto Skoki.

W podrozdziale 5.4 (Sieć kanalizacji sanitarnej), stwierdzono:

W ramach Związku Międzygminnego „Puszcza Zielonka” projektowana jest „Kanalizacja obszaru Parku Krajobrazowego Puszcza Zielonka i okolic”, finansowana z Funduszu Spójności. Przedmiotem projektu jest uporządkowanie gospodarki ściekowej w obrębie 5 gmin należących do Związku: Czerwonak, Kiszewo, Murowana Goślina, Pobiedziska, Skoki, Swarzędz. Zadanie to znajduje się w indykatorywnym wykazie dużych projektów dla programu operacyjnego „Infrastruktura i Środowisko”. Koncepcja Kanalizacji...” przewiduje objęcie systemem kanalizacji (aglomeracja ściekowa) następujące miejscowości na terenie gminy: Lechlin, Rakojady, Skoki, Karolewo, Antoniewo Zakład, Szczodrochowo, Sława Wielkopolska, Stawica, Rejowiec, Stawiany i Pawłowo Skockie.

5.3. Cele wynikające z Strategii rozwoju turystyki Związku Międzygminnego „Puszcza Zielonka”

- Szlak Kościołów DREWNIANYCH (patrz. pkt. 2.3.1.1 Programu).

- Cysterski Szlak Rowerowy po północnej Wielkopolsce (patrz. pkt. 2.3.1.2 Programu).

- Historyczne trasy kolejowe (patrz. pkt. 2.3.1.3 Programu).

- Uwzględnienie grodzisk przy tworzeniu tras turystycznych (patrz. pkt. 2.3.1.4 Programu).

- Turystyczne wykorzystanie dworów I zabudowań gospodarczych (patrz. pkt. 2.3.1.5 Programu).

6. Kierunki działań dla realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami

Wyznaczenie podstawowych kierunków działań w realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami na lata 2018-2021 poprzedzone zostało analizą stopnia realizacji poprzedniego programu, obowiązującego w latach 2014-2017.

Gmina Skoki będzie dążyła do stosowania szczegółowych zasad ochrony poszczególnych grup zabytków podlegających ochronie konserwatorskiej, występujących na jej terenie.

A/ Dla obiektów i zespołów wpisanych do rejestru zabytków ustala się:

a/ wszelkie prace budowlane, konserwatorskie, renowacyjne i rewitalizacyjne przy obiektach wpisanych do rejestru zabytków wymagają postępowania zgodnie z przepisami odrębnymi;

b/ zakaz lokalizacji, wszelkich inwestycji mogących przyczynić się do pogorszenia wyglądu obiektów i zespołów budowlanych, a także osi widokowych na te obiekty i zespoły, które również mogą silnie ingerować w krajobraz kulturowy oraz których funkcja nie jest dostosowana do charakteru otoczenia zabytkowego ze szczególnym uwzględnieniem inwestycji typu: wiatraki, stacje bazowe telefonii komórkowej, reklamy wielkoformatowe;

c/ wszelkie prace sanacyjno-porządkowe i wycinki drzew na terenach zabytkowych parków, a także wydzielenie działek i lokalizacja nowych obiektów wymagają postępowania zgodnie z przepisami odrębnymi.

B/ Dla obiektów ujętych w gminnej ewidencji zabytków ustala się:

a/ nakaz zachowania bryły budynku i kształtu dachu;

b/ w przypadku budynków z elewacjami ceglanyimi lub dekoracją architektoniczną zakaz zastosowania zewnętrznego ocieplenia ścian;

c/ w zakresie wyglądu elewacji zewnętrznych (szczególnie elewacji frontowej) nakaz zachowania lub odtworzenia na podstawie zachowanych elementów bądź ikonografii detalu architektonicznego, także układu i kształtu okien;

d/ zakaz zastosowania blachy dachówko podobnej lub gontu papowego jako pokrycia dachu;

e/ odnośnie kolorystyki elewacji nakaz nawiązywania do historycznych tendencji kolorystycznych występujących na danym terenie;

f/ zakaz instalowania reklam wielkoformatowych w sposób zakłócający wygląd budynku oraz osie widokowe na obiekty zabytkowe;

g/ wszelkie prace budowlane, konserwatorsko-restauratorskie mające wpływ na zmianę wyglądu zewnętrznego obiektów ujętych w gminnej ewidencji zabytków należy uzgodnić z właściwym miejscowo konserwatorem zabytków.

C/ Odnosnie inwestycji związanych z nową zabudową pośród obiektów wpisanych

do rejestru zabytków oraz ujętych w gminnej ewidencji zabytków zaleca się:

a/ konieczność dostosowania nowej zabudowy do kompozycji przestrzennej w zakresie usytuowania skali i bryły, kompozycji stylistycznej fasad, geometrii dachów, wysokości gzymsów i kalenic oraz nawiązanie formami współczesnymi do lokalnej tradycji architektonicznej;

b/ utrzymanie istniejących podziałów nieruchomości;

c/ zachowanie historycznego układu przestrzennego w zakresie rozplanowania dróg, ulic, placów, linii zabudowy, kompozycji wnętrz urbanistycznych i kompozycji zieleni;

d/ zachowanie proporcji wysokościowych, dotyczących szczególnie lokalizacji dominant wysokościowych mających wpływ na wygląd całego zespołu budowlanego oraz jego fragmentów, ze szczególnym uwzględnieniem osi widokowych na obiekty podlegające ścisłej ochronie konserwatorskiej, wyróżniające się charakterystycznymi cechami godnymi wyeksponowania.

6.1. Podstawowe kierunki działań

6.1.1. Gminna ewidencja zabytków:

a/ Gminna ewidencja zabytków powstała w 2010 roku, została zweryfikowana w 2013 roku i zaktualizowana w początkach 2018 roku. Ma ona postać zbioru kart adresowych obiektów zabytkowych wskazanych wcześniej przez Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków i ujętych w ewidencji wojewódzkiej zabytków. Wykaz tych obiektów znalazł się we wcześniej uchwalonych przez Radę Gminy i opiniowanych przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków dokumentach, m.in. Gminnym Programie Opieki nad Zabytkami na lata 2014-2017 oraz Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Skoki. Gminna ewidencja zabytków zostanie przyjęta Zarządzeniem Burmistrza po zatwierdzeniu przez Wojewódzkiego Konserwatora aktualnej listy obiektów wymienionej w niniejszym Programie zgodnie z rozporządzeniem Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, dotyczącym prawidłowej ratyfikacji gminnej ewidencji zabytków (§18 z dnia 26 maja 2011 r.)

b/ Systematyczna weryfikacja i przygotowanie listy obiektów do wykreślenia lub ujęcia w gminnej ewidencji zabytków następować będzie w porozumieniu Burmistrza z Wielkopolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków. Systematyczne uzupełnianie kart adresowych o uzyskane dane i dokumentację fotograficzną.

c/ Sporządzenie kopii kart adresowych obiektów i przekazanie sołtysom w każdym sołectwie jednego egzemplarza kart adresowych z terenów im podległych, w celu systematycznego monitorowania obiektów zabytkowych.

d/ Integracja gminnej ewidencji zabytków z Systemem Informacji Przestrzennej.

6.1.2. Gminna ewidencja stanowisk archeologicznych:

a/ Gminna ewidencja zabytków archeologicznych została przygotowana w formie zbioru kart i elektronicznej oraz mapy zbiorczej w październiku 2011 roku i zaktualizowana w początkach 2018 roku na podstawie kwerendy przeprowadzonej w archiwum Muzeum Archeologicznego w Poznaniu i danych udostępnionych przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Poznaniu. Gminna ewidencja zabytków archeologicznych zostanie przyjęta Zarządzeniem Burmistrza po zatwierdzeniu przez Wojewódzkiego Konserwatora aktualnej listy obiektów, zgodnie z rozporządzeniem

Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, dotyczącym prawidłowej ratyfikacji gminnej ewidencji zabytków (§18 z dnia 26 maja 2011 r.)

b/ Systematyczne uzupełnianie gminnej ewidencji stanowisk archeologicznych przygotowanej w formie zbioru kart i elektronicznej (wg. stanu z lutego 2018 roku).

c/ Integracja gminnej ewidencji zabytków archeologicznych z Systemem Informacji Przestrzennej.

6.1.3. Inwentaryzacja zabytków tzw. „małej architektury”:

a/ Przeprowadzenie szczegółowej inwentaryzacji tzw. „małej architektury” (kapliczki, krzyże, pompy, studnie itp.).

b/ Ustalenie ich szczegółowej lokalizacji (określenie działek gruntowych oraz właścicieli gruntów).

c/ Opracowanie kart ewidencyjnych wraz z dokumentacją fotograficzną.

d/ Przygotowanie wniosków o wpisanie najciekawszych obiektów do ewidencji lub/i rejestru zabytków.

6.1.4. Rewitalizacja obiektów zabytkowych:

a/ Rewitalizacja pałacu w Potrzebie, znajdującego się w gminnej ewidencji zabytków i wpisanego do rejestru zabytków. Planowany jest przeprowadzenie kompleksowego remontu dachu. Gmina na ten cel planuje wydać kwotę ze środków własnych i pozyskanych z zewnątrz.

b/ Rewitalizacja Domu nr 11 w Rejowcu (siedziba biblioteki), znajdującego się w gminnej ewidencji zabytków. Planowany jest przeprowadzenie kompleksowego remontu dachu, elewacji, odbudowę schodów, założenie opaski drenażowej i ogromów oraz kapitalny remont klatki schodowej. Gmina na ten cel planuje wydać kwotę ze środków własnych Gminy i pozyskanych z zewnątrz.

c/ Rewitalizacja zabytkowych budynków dworców kolejowych w Skokach, Roszkowie oraz terenów przydworcowych wzdłuż linii kolejowej 356. Oba budynki zgłoszone w projekcie WRPO 2014-2020 w zakresie poddziałania „Rewitalizacja miast i ich dzielnic, terenów wiejskich, przemysłowych i powojennych”. W

ramach projektu przewiduje się całkowitą modernizację obiektów. Przewidywany termin prowadzenia prac to lata 2019-2020 (planowane koszty około 3 100 000 zł).

d/ Wspieranie działań zmierzających do rewitalizacji obiektów zabytkowych nie będących własnością gminy. Gmina podejmie prace nad projektem uchwały w sprawie: zasad i trybu postępowania o udzielenie oraz sposobu rozliczania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, znajdującym się na terenie gminy, w oparciu o: art. 77 i 81 ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz art. 41 ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym.

6.1.5. Ścieżki i szlaki edukacyjno-turystyczne:

a/ Opracowanie na terenie miasta ścieżki turystyczno- edukacyjnej, informującej o jego przeszłości i zabytkach wraz z oznakowaniem najważniejszych obiektów układu urbanistycznego: rynku, zespołu kościoła parafialnego p.w. Św. Mikołaja Biskupa, zespołu dawnego kościoła ewangelickiego (obecnie p.w. Świętych Apostołów Piotra i Pawła), zespołu pałacowo- parkowego, budynków użyteczności publicznej, obiektów przemysłu rolno- spożywczego. Przewiduje się wykonanie tablic informacyjnych, które zostaną umieszczone przy poszczególnych obiektach w porozumieniu z właścicielami nieruchomości.

b/ Opracowanie koncepcji analogicznej ścieżki turystyczno edukacyjnej na terenie gminy, łączącej najważniejsze obiekty zabytkowe (grodziska, zespoły dworsko-parkowe, folwarczne, zespoły obiektów sakralnych, budynki użyteczności publicznej, obiekty przemysłowe i wybrane budynki mieszkalne), informującej o jej przeszłości i jej korelacja z już istniejącymi szlakami, m. in. *Szlakiem kościołów drewnianych wokół Puszczy Zielonka i Cysterskim Szlakiem Rowerowym po Północnej Wielkopolsce*. Przewiduje się wykonanie tablic informacyjnych, które zostaną umieszczone przy poszczególnych obiektach w porozumieniu z właścicielami nieruchomości.

c/ Nawiązanie współpracy z właścicielami budynków znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków w celu ustalenia możliwości i zasad ich udostępnienia.

d/ Podjęcie współpracy z instytucjami wprowadzającymi dodatkowe oznakowania obiektów zabytkowych na drogach wojewódzkich, powiatowych i gminnych w celu ułatwienia dojazdu do tych obiektów.

6.1.6. Edukacja i promocja zabytków gminy Skoki:

a/ Systematyczne zbieranie materiałów archiwalnych (zdjęcia, mapy, pocztówki i inne teksty o znaczeniu historycznym) dotyczących zabytków gminy Skoki. Zadanie to powierzono Gminnej Bibliotece Publicznej.

b/ Publikacja folderu z informacjami o najważniejszych zabytkach z terenu gminy oraz udostępnienie ich na odpowiedniej stronie internetowej związanej z tą problematyką.

c/ Wprowadzenie do programu zajęć szkolnych problematyki dotyczącej ochrony dóbr kultury, historii regionu i opieki nad zabytkami.

6.1.7. Opieka nad nieczynnymi cmentarzami i miejscami pamięci narodowej

Przewiduje się podjęcie na nieczynnych cmentarzach działań zmierzających do oczyszczenia ze śmieci i samosiewów oraz ogrodzenia (w miarę możliwości) ich terenu i oznakowania przez umieszczenie tablic informacyjnych. Zadanie to planuje się we współpracy z placówkami oświatowymi Gminy oraz zarządcami obszarów leśnych znajdujących się w gminie.

6.1.8. Kontakty z właścicielami obiektów zabytkowych:

a/ Wspieranie poczynań właścicieli obiektów zabytkowych przy działaniach związanych z właściwym utrzymaniem i użytkowaniem obiektów.

b/ Ustalenie z właścicielami niektórych obiektów zabytkowych możliwości i zasad ich udostępniania dla celów publicznych.

c/ Informowanie właścicieli obiektów zabytkowych o możliwościach pozyskania środków na odnowę zabytków.

d/ Merytoryczna pomoc właścicielom zabytków w tworzeniu wniosków aplikacyjnych o środki na odnowę zabytków.

e/ Wypracowanie zasad wprowadzania ulg podatkowych- np. czasowe zwolnienie z podatku od nieruchomości osób podejmujących remonty, renowacje obiektów znajdujących się w ewidencji zabytków (nie wpisanych do rejestru).

6.1.9. Nadzór (ciągły) nad inwestycjami ziemnymi realizowanymi przez gminę, stanowiącymi zagrożenie dla zabytków archeologicznych. Dotyczy to np. prac związanych z budową kanalizacji przez Związek Międzygminny Puszcza Zielonka. W najbliższych latach planowane są inwestycje związane z budową kanalizacji sanitarnej w obrębie ulic Kościuszki, Czereśniowej, Brzaskwiniowej i Malinowej (PZ.VI. zad. 5.1) oraz Dojazd Okrężnej, Górnej i Falistej (PZ.VI. zad. 5.2) w Skokach, a także w Sławie Wielkopolskiej (PZ.VI. zad. 5.3 i 5.4). W 2014 roku planowana jest budowa ulicy Polnej w Skokach (lata 2018-2021), oraz ulic krańcowej, Bocznej, Wąskiej, Wodne, Piaskowej w Skokach.

6.1.10. Uwzględnianie problematyki ochrony zabytków przy sporządzaniu i zmianach miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego w zakresie przeznaczenia i zasad zagospodarowania terenu.

6.2. Terminarz realizacji zadań i potencjalne źródła finansowania

Rok	Zadanie	Planowane finansowanie
2018	1/ Weryfikacja i uzupełnienie Gminnej Ewidencji Zabytków Nieruchomych.	Budżet Gminy
	2/ Weryfikacja i uzupełnienie Gminnej Ewidencji Zabytków Archeologicznych.	Budżet gminny
	3/ Wykonanie kopii kart obiektów znajdujących się w Gminnej Ewidencji Zabytków Nieruchomych i przekazanie ich sołtysom oraz przewodniczącym Zarządów Osiedli w celu ich systematycznego monitorowania.	Budżet gminy
	4/ Rewitalizacja domu nr 6 w Budziszewicach, obejmująca, odbudowę kominów, montaż okien dachowych remont stropów, odgrzybianie i izolację budynku, wymiana podsufitek drewnianych.	Budżet gminy (89 958,03 zł.)
	5/ Systematyczne zbieranie materiałów źródłowych o historii Gminy Skoki oraz poszczególnych obiektów zabytkowych w celu ich szerszej prezentacji na stronach internetowych, w lokalnej prasie oraz wykorzystania na tablicach informacyjnych umieszczanych przy tych obiektach na planowanej trasie ścieżki turystyczno-edukacyjnej. Zadanie to wykonuje Gminna Biblioteka Publiczna.	Budżet gminy
	6/ Opracowanie programu lekcji podejmujących tematykę historii regionu, ochrony dóbr kultury i opieki nad zabytkami.	Budżet gminy
	7/ Wspieranie poczynań właścicieli obiektów zabytkowych przy działaniach związanych z właściwym utrzymaniem i użytkowaniem obiektów. Gmina podejmie prace nad projektem uchwały w sprawie: zasad	Budżet gminy

	i trybu postępowania o udzielenie oraz sposobu rozliczania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, znajdującym się na terenie gminy. 8/ Ciągły nadzór nad inwestycjami ziemnymi realizowanymi przez Gminę, stanowiącymi zagrożenie dla zabytków archeologicznych. 9/ Doraźne prace remontowo-zabezpieczające budynków znajdujących się w zasobach Miasta i Gminy Skoki, ujętych gminnej ewidencji zabytków. 10/ Aktualizacja Gminnego Planu Ochrony Zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych. 11/ Wdrożenie Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta i Gminy Skoki na lata 2017-2023.	Budżet gminy Budżet gminy Budżet gminy Budżet gminy Budżet gminy
2019	1/ Inwentaryzacja zabytków tzw. „małej architektury” na terenie gminy Skoki. Wykonanie dokumentacji rysunkowej i fotograficznej. 2/ Rewitalizacja domu nr 11 w Rejowcu, obejmująca, wymianę połaci dachowej na dachówkę, renowację elewacji, remont kapitalny klatki schodowej i odbudowę schodów oraz założenie opaski drenażowej i instalacji odgromowej. 3/ Rewitalizacja dworców w Skokach i Roszkowie. Oba budynki zgłoszone w projekcie WRPO 2014-2020 w zakresie poddziałania „Rewitalizacja miast i ich dzielnic, terenów wiejskich, przemysłowych i powojennych”. W ramach projektu przewiduje się całkowitą modernizację obiektu.	Budżet gminny Budżet gminny + środki pozyskane z zewnątrz (288 087,96 zł.) Środki pozyskane z w projekcie WRPO 2014-2023 + budżet gminy (planowany koszt 3 100 000 zł).

	4/ Opracowanie koncepcji ścieżek turystyczno-edukacyjnych na terenie miasta oraz Gminy Skoki, informujących o jej przeszłości i zabytkach. 5/ Wykonanie prac porządkowych i zabezpieczających na nieczynnych zabytkowych cmentarzach. Oznakowanie i ich ogrodzenie (w miarę możliwości). 6/ Ciągły nadzór nad inwestycjami ziemnymi realizowanymi przez Gminę, stanowiącymi zagrożenie dla zabytków archeologicznych. 7/ Doraźne prace remontowo-zabezpieczające budynków znajdujących się w zasobach Miasta i Gminy Skoki, ujętych gminnej ewidencji zabytków. 8/ Aktualizacja Gminnego Planu Ochrony Zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych.	Budżet gminny + środki do pozyskania z innych źródeł. Budżet gminy + środki do pozyskania z innych źródeł. Budżet gminy Budżet gminy Budżet Gminy
2020	1/ Rewitalizacja dworców w Skochach i Roszkowie. Oba budynki zgłoszone w projekcie WRPO 2014-2020 w zakresie poddziałania „Rewitalizacja miast i ich dzielnic, terenów wiejskich, przemysłowych i powojennych”. W ramach projektu przewiduje się całkowitą modernizację obiektu. 2/ Rewitalizacja pałacu w Potrzebanowie, obejmująca kapitalny remont dachu. 3/ Realizacja szlaku turystyczno-edukacyjnego (ścieżki) po terenie miasta, informującej o jej przeszłości i zabytkach. 4/ Ciągły nadzór nad inwestycjami ziemnymi realizowanymi przez	Środki pozyskane z w projekcie WRPO 2014-2023 + budżet gminy (planowany koszt 3 100 000 zł). Budżet gminy + środki do pozyskania z innych źródeł (około 500 000 zł) Budżet gminy + środki do pozyskania z innych źródeł. Budżet gminy

	Gminę, stanowiącymi zagrożenie dla zabytków archeologicznych. 5/ Doraźne prace remontowo-zabezpieczające budynków znajdujących się w zasobach Miasta i Gminy Skoki, ujętych gminnej ewidencji zabytków. 6/ Aktualizacja Gminnego Planu Ochrony Zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych.	Budżet gminy Budżet gminy
2021	1/ Porządkowanie nieczynnych cmentarzy i miejsc pamięci narodowej. 2/ Ciągły nadzór nad inwestycjami ziemnymi realizowanymi przez Gminę, stanowiącymi zagrożenie dla zabytków archeologicznych. 3/ Doraźne prace remontowo-zabezpieczające budynków znajdujących się w zasobach Gminy Suchy Las, ujętych gminnej ewidencji zabytków. 4/ Aktualizacja Gminnego Planu Ochrony Zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych.	Budżet gminy + środki do pozyskania z innych źródeł. Budżet gminy Budżet gminny Budżet gminy

7. Instrumentarium realizacji Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami

7.1. Gmina w odniesieniu do niektórych obiektów wpisanych do rejestru zabytków lub znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków podejmie prace nad uchwałą pozwalającą na wprowadzenie ulg podatkowych dla ich właścicieli, warunkowane podjęciem działań zmierzających do zabezpieczenia lub rewitalizacji tych obiektów.

7.2. Nawiązanie współpracy z zarządcami obszarów leśnych znajdujących się na obszarze gminy Skoki, właścicielami obiektów zabytkowych oraz z instytucjami wprowadzającymi oznakowania obiektów na drogach w celu realizacji założeń gminnego programu opieki nad zabytkami.

7.3. Utworzenie zarządzeniem Burmistrza, w ramach organizacyjnych Urzędu Gminy Skoki oraz podległych jednostek samorządowych, Zespołu Koordynującego pracami realizującymi poszczególne zadania wynikające z ustaleń Programu Opieki nad Zabytkami na lata 2017-2021. Głównym koordynatorem Zespołu będzie Inspektor Karolina Stefaniak.

8. Monitoring działania gminnego programu opieki nad zabytkami

Proces osiągania celów Programu opieki nad zabytkami będzie monitorowany przez Zespół Koordynujący, poprzez analizę stopnia ich realizacji. Będzie ona obejmowała:

- a/ bieżący monitoring (przynajmniej raz do roku) gminnej ewidencji zabytków, uwzględniający informacje o stanie zachowania obiektów, zmianach lokalizacyjnych, zmianach stosunków własnościowych,
- b/ ocenę zaawansowania prac związanych z rewitalizacją obiektów zabytkowych;
- c/ ocenę realizacji procesu wdrażania trasy turystyczno-edukacyjnej na terenie miasta i gminy;
- d/ ocenę realizacji programu edukacji i promocji zabytków;
- e/ ocenę kontaktów z właścicielami obiektów, w zakresie działań zmierzających do rewitalizacji obiektów zabytkowych.

Analiza ta będzie dokonywana każdorazowo przez Burmistrza Skoków po upływie 2 lat funkcjonowania Programu i zakończona raportem przedkładanym Radzie Gminy. W miarę rozwoju systemu monitorowania przewiduje się weryfikację sposobu tejże oceny.

9. Niektóre zewnętrzne źródła finansowania gminnego programu opieki nad zabytkami.

Zgodnie z obowiązującą ustawą z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opieki nad zabytkami, główny obowiązek dbania o stan zabytków, a tym samym ponoszenia nakładów na prace konserwatorskie, spoczywa na właścicielach i posiadaczach zabytków.

Wsparciem dla zadań z zakresu ochrony zabytków są zewnętrzne źródła dofinansowania udzielane m in. przez:

- 1. Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego (www.mkidn.gov.pl) w ramach swoich uprawnień tworzy programy wspierające między innymi prace służące ochronie zabytków.
- 2. Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków (wosoz.bip-i.pl/public) – dotacje przyznawane są na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy obiektach wpisanych do rejestru zabytków na podstawie wniosków złożonych przez właścicieli, posiadaczy lub użytkowników zabytków.
- 3. Samorząd Województwa Wielkopolskiego (www.bip.umww.pl) – budżet województwa wielkopolskiego przewiduje środki na pomoc finansową ukierunkowaną na ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami. Są to dotacje celowe z budżetu na finansowanie lub dofinansowanie prac remontowych i konserwatorskich obiektów zabytkowych m. in. jednostek sektora finansów publicznych.
- 4. Fundusz Kościelny (www.mswia.gov.pl) – dotacje udzielane wyłącznie na remonty i konserwację zabytkowych obiektów o charakterze sakralnym i to tylko na wykonywanie podstawowych prac zabezpieczających obiektów. Z Funduszu nie finansuje się remontów i konserwacji obiektów towarzyszących, wyposażenia

obiektów sakralnych oraz otoczenia świątyni, a także stałych elementów wystroju wnętrza.

5. Ponadto istnieją możliwości zdobywania środków finansowych ze źródeł zewnętrznych na zadania inwestycyjne i społeczne do współfinansowania z funduszy krajowych i zagranicznych Unii Europejskiej.

Literatura:

- 1/ Patro G. *Miasto i Gmina Skoki*, Wągrowiec 2001.
- 2/ Kondracki J., *Geografia regionalna Polski*, Warszawa 2000.
- 3/ Raport o stanie zabytków w gminie Skoki, 2004.
- 4/ Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Skoki na lata 2014-2020.
- 5/ Studium Uwarunkowań oraz kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta i Gminy Skoki na lata 2014- 2020.
- 6/ Program Rewitalizacji dla miasta i gminy Skoki na lata 2017-2023.
- 7/ Planu Ochrony Zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych Miasta i Gminy Skoki.
- 8/ Program opieki nad zabytkami dla Miasta i Gminy Skoki na lata 2014-2017.
- 9/ *Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich*. Warszawa: nakł. Filipa Sulimierskiego i Władysława Walewskiego, 1880-1914.

Przewodniczący Rady
Miejskiej Gminy Skoki

Zbigniew Kujawa